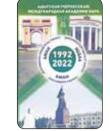

Къадэн **НЭХЪЫЩХЬЭ**М пэлъэшу

2-нэ нап.

ШІэныгъэ дунейм и гупсэ

2-нэ нап.

Псалъэри макъамэри зыгъэІурыщІэ

3-нэ нап.

Ящымыгъупщ

4-нэ нап.

Адыгэ Республикэм

гухьэныгъэ.

дей-Балъкъэрым,

шей-Шэрджэсым,

академием (РМАНПО) сабий

нейрохирургиемкІэ и кафед-

рэм и профессор, Сабий

хирургиемрэ травматоло-

гиемкіэ щіэныгъэ-къэхута-

кІуэ институтым нейрохирур-

гиемкІэ и къудамэм и уна-

фэщІ Семэн Жаннэ Борис и

Хасэм и япэ зэlущlэшхуэр

Мейкъуапэ къэрал техноло-

гие университетым щекІуэ-

кІащ. Абы зыкърыригъэхьэ-

ліащ Адыгейм и Іэтащхьэ

Хасэр ди республикэм щы-

лэжьэну Іэмал диІэ зэры-

хъуам. Сэ сызэреплъымкІэ,

адыгэхэм я мызакъуэу, ди

щІыналъэхэм щыщ дохутыр

цІэрыІуэхэри абы хэгъэхьэн

хуейщ, зыщыщ лъэпкъым

емылъытауэ. Сыт щхьэкІэ

жыпІэмэ, ди хэкуэгъу куэд

къэралым и медицинэ Іуэху-

щапіэ нэхъыфіхэм щола-

жьэ. А псори къегъэблэгъа-

уэ, Іуэхум къыхэшэн хуейщ.

ди хэгъэгухэм щыпсэухэм я

дежкіи, узыншагъэр хъумэн

Іэнатіэм нэхъри зиужьыным-

кІи. Апхуэдэуи республикэ-

хэм ди зэхуаку дэлъ зэпы-

щІэныгъэр нэхъри иригъэ-

Іэтащхьэм къыхигъэщащ

УФ-м и Президент Путин

абы епха щІэныгъэмрэ зау-

жьынымкІэ япэ игъэщыпхъэ

къалэнхэр шІыналъэхэм зэ-

рыщызэфІагъэкІыр, дохуты-

медицинэ ІуэхущІапІэхэм я

дэІэпыкъчныгъэ зэрыхуэны-

къуэр. Мис абы и лъэныкъуэ-

кІэ. Хасэм хэтыну дохутырхэр

сэбэп зэрыхъунур игъэбел-

джылаш.

фіэкіуэну къызолъытэ,

жијащ Къумпјылым.

сэбэпы-

экІуэнуш

Дызэдэлажьэмэ,

нагъ нэхъыбэ къ

«Ди дежкІэ хуабжьу мы-

КъумпІыл Мурат.

пхъур.

Nº121 (24.403) 2022 гъэм жэпүэгъүэм (октябрым) и 11, гъубж

Тхьэмахуэм щэ къыдокІ

И уасэр зы тумэнщ

Урысейм и антимонопольнэ къцлыкъцщіапізм и ліыкіцэхэм яіуощіз

Ізтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек лэжьыгъэ субсидиехэр зэрыхухахым. ІуэхукІэ хуэзащ УФ-м и Антимонопольнэ къулыкъущіапіэм и унафэщіым и къуэдзэ Нижегородцев Тимофей.

ЗЭІУЩІЭМ хэтащ Федеральнэ антимонопольнэ къулыкъущІапІэм и управленэу КъБР-м щыІэм и унафэщІ Къумахуэ Аннэ. Ар теухуауэ щытащ къэралыр зыхуей хьэпшыпхэмрэ Іуэхутхьэбзэхэмрэ къэщэхуныр къызэрызэрагъэпэщым зэрыкіэ-

Къэбэрдей-Балъкъэрым

бжьыхьэсэр щІэгъэхуэб-

жьауэ щокіуэкі. Мы зэма-

ным гектар минищым нэб-

лагъэ трасащ. Дзэлыкъуэ.

Тэрч, Прохладнэ щІына-

лъэхэм вэн-сэныр нэхъ

КъБР-м Мэкъумэш хо-

зяйствэмкІэ и министер-

ствэм и сайтым къызэры-

ралъхьамкіэ, мы гъэм

бжьыхьэсэ гъавэу ящІэнущ

гектар мин 60-м нэблагъэ,

ар гъэ кіуам щыіам хуэ-

егъэкіуэкіыным ехьэліауэ

теникэхэмкіэ, іэмэпсымэ-

лэжьыгъэхэр

Жылапхъэу республикэм хэм иращэнущ

пасэу щаублащ.

Губгъуэ

Бжьыхьэсэр яублэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и лъыплъым, мылъку къэзылэжь субъектхэм

ЩІыналъэм и къэрал властым и органхэр Федеральнэ антимонопольнэ къулыкъущІапІэм жыджэру долажьэ экономикэм и щытыкІэр егъэфІэкІуэным, ІуэхукІэ зэрызэпеуэм зегъэужьыным, бизнесым зыщІэгъэкъуэным я лъэныкъуэкІэ.

> КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-ІуэхущlапІэ.

> > • Мэкъумэш

Нэхъыщхьэращи, бжьы-

хьэсэм хуагъэхьэзыра жы-

лапхъэхэм хамэ къэралхэм

къраша яхэткъым, псори ди

НАФІЭДЗ Мухьэмэд.

охутырхэм я

къыдагъэкІа дыжьын медалым хуэдэ зэlущlэм хэтхэм яритащ Къумпіылым. Апхуэдэуи Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым къыбгъэдэкІ щіыхь тхылъхэмкіэ зи ІэнатІэм щыпашэхэм яхуэхьэнэшхуэ иІэщ мыпхуэдэ упсащ.

Адыгейм къыбгъэдэкІыу УФ-м и Федеральнэ Зэхүэсым сенатору щыІэ Хъупсырокъуэ Мурат жиlащ «Дохутырхэм я хасэ» зэгухьэныгъэр Адыгейм, Къэбэрдей-Балъкъэрым, Къэрэшей-Шэрджэсым, Kpacнодар крайм я мызакъузу, Урысей псом и дежкІэ сэбэпу зэрыщытынур, ди гъунэгъу хэгъэгухэми я Іуэху дагъэкІыфу зэрылэжьэнур.

Адыгейм и Іэтащхьэу щыта, АР-м и къэрал чэнджэшэгъу МКъТУ-м и Президент ТхьэкІушынэ Аслъэнджэрий и псалъэм къыхигъэщащ университетым и мединститутым республикэм и медицинэ Іэнатіэм щылэжьэнухэр зэригъэхьэзырыр.

- Дяпэкіэ, медицинэм и лэжьакІуэ лъэрызехьэхэр зыхэт мы зэгүхьэныгъэр икъукІэ Владимир унафэ зэришІам щхьэпэу къытхущІэкІынущ, тету, урысей медицинэмрэ ди дохутырхэм я Іэзагъыр хагъэхъуэнымкІэ къызэрыддэІэпыкъунум нэмыщІ, махуэ къэс щізуз къежьз ізмэпсымэхэр республикэхэм тыншу ру еджахэр я ІэщІагъэм нэхъ къыщагъэсэбэпу егъэсэнымкіи дэіэпыкъуэгъу хъуфы-Іэзэ хуэхъун папшІэ къэрал нущ. А псори узыщыгуфІыкіынщ, - жиіащ Тхьэкіушы-

> Зэіущіэм къыщызэхуэсахэм зэгухьэныгъэщІэ къызэрызэрагъэпэщамкіэ, ви-

Адыгэ Республикэр илъэси деозэпыщ Іэныгъэр къигъэ-100 зэрырикъум и щіыхькіэ сэбэпу къехъуэхъуащ сирие, урысей дохутыр, ди лъэпкъэгъу, медицинэ щіэныгъэхэмкІэ доктор, Нэ узыфыхэмкіэ щіэныгъэ-къэхутакіуэ институтым офтольмологием и иджырей ІэмалхэмкІэ и къудамэм и унафэщІ Юсеф Наим Юсеф.

«Дохутырхэм я хасэ» щІы-

налъэ жылагъуэ зэгухьэны-

гъэм и япэ зэјущјэм Хасэм и уставыр къыщащтащ. Абы ит къалэн нэхъыщхьэхэм ящыщщ Адыгейм, Къэбэрдей-Балъкъэрым, Къэрэшей-Шэрджэсым, Краснодар крайм, нэгъуэщІ хэгъэгухэми я медицинэ ІэпщІэншэу ядэІэпыкъуныр. Апхуэдэуи ІэщІагъэлІ ныбхэтхэм жышІэхэм зышІагъэкъуэмедицинэ егъэнущ, джэныгъэм, медицинэ щІэныгъэм, медицинэ ІэщІагъэм я зэпыщІэныгъэр ягъэбыдэкІэрэ ди дохутырхэм я зэфіэкіыр хагъэхъуэнущ.

Хасэм и унафэщіу хаха Семэн Жаннэ къызэхуэсахэм яжри эжащ Москва и медицинэ еджапІэ нэхъыщхьэхэм щылажьэхэмрэ къалэ сымаджэщым щыІэ дохутырхэмрэ зыхэт чат къызэрагъэпэщауэ зэрыщытар. Адыгэ дохутырхэр зэрыщіэным и жэрдэмщіакіуэ хъуар Москва дэс адыгэхэм я Нэхъыжьхэм я советым и тхьэмадэ Агъырбэ Юрийт.

- Иджы мы зэгухьэныгъэм къыхызь хъунущ апхуэдэуи и лъэпкъыцІэм емылъытауэ Адыгейм, Къэбэрдей-Балъ-Къэрэшей-Шэркъэрым.

джэсым щыщхэу Москва щылажьэхэр. Мыбы дыщІыхуейм и щхьэусыгъуэр ди хэку ціыкіум никіхэм дадэГэпыкъунырщ. Дэ тщыщ дэтхэнэ зыми мызэ-мытІэу зыкъыхуагъазэ ди республикэхэм щыщу сымаджэ хъуахэм, ахэр Москва нэкіуэн папщІэ зызыпащІэр, чэнджэщэгъу ящІыр дэращ. Абы ипкъ иткіэ, зыр адрейм деупщІыжурэ ди лъэпкъэгъухэмрэ ди хэкуэгъухэмрэ я Іуэхур нэхъ тыншу, нэхъ псынщІэу дэдгъэкІыфынущ, жиІащ Жаннэ.

Семэным къыхигъэщащ къэралым и сымаджэщ, институт нэхъыфІхэм ди натіэхэм зегъэжуьынымкіэ лъахэгъу куэд ехъуліэныгъэхэр яІэу зэрыщылажьэр, зэгухьэныгъэм ахэр республикэхэм никlахэм дэІэпыкъуну сыт щыгъчи зэрыхьэзырыр. Апхуэдэу зэрыщІэу цІыхухэм ядэІэпыкъуу къыщрагъэжьа чатым цІыху 90-м нэблагъэ хэтщ. 2020 - 2022 гъэм къриубыдэу ахэр цІыхуи 100-м ядэІэпыкъуащ. щІигъум Закъыхуэзыгъазэр Москва къызэрыкІуэнури, здэгъуэлъыну сымаджэщри, зэкіуэліэну дохутырри, рызигъэхъужынури яубзыхуф а дохутырхэм икІи сэбэп мэхъу.

«Дохутырхэм я хасэ» зэгухьэныгъэм медицинэ щІэныгъэхэмкІэ доктору 12, кандидату 22-рэ хэтщ, медицинэм и ІэщІагъэ зэмыліэужьыгъуэ куэд къызэщіаубыдэу. Ар зы щІэныгъэкъэхутакІуэ институт хуэдиз

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

Іэщ бжыгъэм хагъахъуэ, нартыху бэвкІи мэгугьэ

мэкъумэшыщІэхэр зыхуеину иІэщ тонн мин 28,5-рэ. Абы

минеральнэ щІыгъэпшэр- рэщ, адрейр мэкъумэшы-

жылапхъэхэмкіэ, зэрыхъур тонн мин 15,4-

къызэгъэпэщащ. щІэхэм нэгъуэщІ щІыналъэ-

щыщу къигъэсэбэпыфынур

Къэбэрдей-Балъкъэрым и мэкъумэш, фермер Іуэхущіапіэхэм іэщышхуэу мин 270-м шіигъу яіэш. Абыхэм ящыщу мини 130-м щ игъур жэм къашщ. Бжыгъэхэр илъэс блэкіам и фокіадэ-жэпуэгъуэ мазэхэм ирихьэлізу ягъэлъэгъуам къызэрыщхьэщыкі щыіэкъым.

ІЭЩ цІыкІухэм (мэлхэмрэ бжэнхэмрэ) я щхьэбжыгъэр мин 420-м щІегъу. Ари 2021 гъэм яІам нэхърэ процент зыбжанэкІэ нэхъыбэщ.

Кавказ Ищхъэрэм Статистикэмкіэ и къэрал Іуэхущіапіэм къызэритамкіэ, мы илъэсым и мазийм гъавэхэкіыу Іуахыжар ипэ ита илъэсым яlам нэхърэ проценти 3,7-кlэ нэхъыбэщ икlи сом мелард 30-м нэблагъэ и уасэщ.

Иджыпсту ди республикэм и мэкъумэш ІэнатІэхэр нартыху гъавапхъэм и Іухыжыным пэрытщ. Къэбэрдей-Балъкъэрым Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэм хъыбар къызэрыдигъэщіамкіэ, фокіадэм и кіэхэм ирихьэлізу гектар мин 41-м щІигъур кІэрыхуншэу кърахьэлІэжащ. Абы къытрахащ тонн мин 270-рэ. Зы гектарым хуэзэу къаритар центнер 64-м щ егъу икІи ар нэгъабэ Іуахыжам хуэдиз дыдэ мэхъу.

ШЭРЭДЖ Дисэ

Ди къцэш республикэхэм

Я зэфіэкіыр ягъэлъагъуэ

АДЫГЕЙ. Иджыблагъэ Мэхъэчкъалэ щекІуэкІа «Живые традиции» фестивалым хэтащ адыгэ макъамэ Іэмэпсымэхэмкіэ «Удж» ціыхубэ ансамблыр (унафэщІыр АР-м щІыхь зиіэ и артист Къалэкъутокъуэ Инверщ). Тэхъутэмыкъуей щіыналъэ администрацэм Щэнхабзэмкіэ и къудамэм и унафэщі Ачмыжь Рустам зыкъыщигъэлъэгъуащ фестивалым щыщу къызэрагъэпэща «Кавказым ис лъэпкъ мащІэхэм я щэнхабзэм и къулеягъыр» конферен-

КОНФЕРЕНЦЫМ хэта дэтхэнэ зыри нэхъыщхьэу зытепсэлъыхьар Урысейм ис лъэпкъхэм я хабзэмрэ щэнхабзэмрэ хъумэнырщ, бзэр гъэлэжьэнырщ, псэкупсэ зэпыщІэныгъэ зэхуа-Іэнырщ. Дэ, Адыгэ Республикэм къыбгъэдэкІыу, абы щыдгъэлъэгъуэни щыжытІэни диІэт, сыт щхьэкіэ жыпіэмэ, адыгэ щэнхабзэмрэ хабзэмрэ егугъуу зыхъумэ, зезыгъэужь щІыналъэхэм дащыщщ, - жиlащ Ачмыжь Рустам. Зэхүэсым хэтахэм ягъэбелджылащ мамырыгъэмрэ зэгурыІуэныгъэмрэ къэралым илъын папщІэ лъэпкъ щэнхабзэхэр къызэдэгъуэгуры кІуэным куэд зэрелъытар.

Фестивалым щагъэлъэгъуащ щхьэж и хэгъэгум ис пщащэ, щіалэ іэпщіэлъапщіэхэм я іэдакъэщіэкіхэр, уэрэджыіакіуэ щхьэхуэхэм, ансамблхэм, къэфакіуэ гупхэм я зэфіэкіыр. Апхуэдэу Кавказым и къулеигъэ нэхъыщхьэхэр утыку кърахьат Къэбэрдей-Балъкъэрым, Къэрэшей-Шэрджэсым, Осетие Ищхъэрэ - Аланием, Шэшэным, Ингушым, Ставрополь крайм щыщ щІалэгъуалэ зэчииф Іэхэмрэ нэхъыжь Іэпщ Іэлъапщ Іэ-

ЗэlущІэр къызэгъэпэщыныр я пщэ дэлъащ Урысей Федерацэм ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм, Урысейм ис лъэпкъхэм я щэнхабзэмкіэ центрым, Дагъыстэн Республикэм ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм, Поленов В. Д. и цІэр зезыхьэ Лъэпкъ творчествэмкlэ къэрал урысей унэм.

Зеиншэхэм унэ ират

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. 2022 гъэм зэрыщІидзэ лъандэрэ КъШР-м щыпсэу сабий зеиншэ

ныкъуэдыкъуэхэм фэтэр 30 иратащ, мы гъэм иджыри 10-м къалъысынущ. Программэм ипкъ иткіэ, зи узыншагъэм сэкъат иіэхэрщ япэ ирагъэщыр.

КЪАПЩТЭМЭ, иджыри унэ хуейуэ чэзум щытхэм яхэтщ зи ныбжьыр илъэс 18 ирикъуа сабий 644-рэ. Ахэр зеиншэхэмрэ адэ-анэм я нэІэ щІэмытыжхэмрэщ.

2021 гъэм апхуэдэ сабийуэ 60-м унэ иратащ.

Япэ увыпіэхэр къахь

АБХЪАЗ. **Жэпуэгъуэм и 7 - 9 махуэхэм Дон Іус** Ростов щекіуэкіа зэхьэзэхуэм жыджэру хэтащ абхъаз спортсменхэр.

СЫХЪУМ администрацэм ЩІалэгъуалэ Іуэхухэмкіэ и управленэм боксымкіэ и секцэм хэтхэм япэ увыпіэхэр къахьащ. Ныбжькіэ гуэшауэ зэхьэзэхуэм хэта щ алэгъуалэм щытхъу къалэжьауэ къэкІуэжащ икІи ныбжыыщІэхэр нэхъыбэжым абы тригъэгушхуащ.

ШЫПШ Даянэ.

Пощт ашык нэхъ лъагэ ДЫДЭ

Къэралым щынэхъ лъагэ дыдэ зыплъыхьыпІэ утым -«Эльбрус» курортым и Гарабаши щіыпіэм открыткэ е письмо дяпэкІэ иребгъэ-хыфынущ. Кавказ.РФ-м хыфынущ. «Урысейм и пощтым» дэщІыгъуу пощт ашык щагъэуващ кіапсэ гъуэгум и станц нэхъ лъагэ дыдэм, метр 3847-рэ лъагапІэм.

«ІУАЩХЬЭМАХУЭ и джабэхэм къыщызэІуих теплъэ дахащэхэмкІэ сытым дежи нэгъуэщІхэм уадэгуэшэну ухуейщ. ИкІи пощт ашыкыр абы зэрыщагъэувар хабзэщіэм и къежьапіэ зэрыхъунум шэч къытесхьэркъым къэралым щыпсэу дэтхэнэми нэхърэ нэхъ лъагэу зыпіэту уи Іыхьлыхэм Іуащхьэмахуэ лъапэ къиптык сэлам гуапэр яІэрыбгъэхьэну. А псом къадэкІуэу пощт ашыкыр хьэрычэтыщіэ мащіэм сэбэп хуэхъунущ - Іуащхьэмахуэ зытет открыткэхэмрэ конвертхэмрэ дяпэкіэ нэхъ щіэупщіэ яіэнущ. Бгы лыжэ лъэхъэнэр къыщызэІуахым апхуэдэ узутхьэбзэр ди хьэшэхэм я дежкіэ гъэщіэгъуэн хъунущ», - къыхигъэщащ Кавказ. РФ-м и унафэщІым и къуэдзэ Гончаров Никколай.

Зи гугъу тщІы Іуэхугъуэр трагъэхуащ жэпуэгъуэм и 9-м ягъэлъапІэ Пощтым и дунейпсо махуэм. Курортым и хьэщІэхэм я письмохэмрэ открыткэхэмрэ яутІыпшыфынуш дунейм и щытыкІэр къыщезэгъыу курортым и щІыпІэ нэхъ лъагэ дыдэм дэкІуеину Іэмал шаІэ сыт хуэдэ махуэми. Іуащхьэмахуэ щыІэ корреспонденцэр пощтзехьэм тхьэмахуэм тІэу кърихьэхы-

, «Пошт Іуэхутхьэбзэхэр ди къэралым и щІыналъэ псоми къыщагъэсэпэб. Къэбэрдей-Балъкъэрым и закъуэ «Урысейм и пощтым» и ашыкыу 400-м шІигъу щагъэуващ. - къыхигъэщащ а акционер зэгухьэныгъэм и Кавказ Ишхъэрэ макрорегионым и унафэщІ Ткаченкэ Максим. -Урысейм и бгылъэ щІыпІэ нэхъ лъагэ дыдэм къыщызэ-Іуаха пощт ашыкыр щыхьэт тохъуэ ар ціыхухм нэхъ япэгъунэгъуу щытыну зэрыхущІэкъум. Си фІэщ мэхъу Іуащхьэмахуэ щагъэува пошт ашыкыр щымахуэ лъэхъэнэм къишынэмышауэ, илъэс хъурейм къагъэсэбэпыну».

ФщІэн папщІэ: Іуащхьэмахүэ лъапэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и бгылъэ курортщ, ліэщіыгъуэ блэкіам и 70 гъэхэм къыщыщІэдзауэ мэлажьэ. Бгы лыжэ зыгъэпсэхуным, альпинист дэкІыным хуэунэтІа дунейпсо мыхьэнэ зиіэ щіыпіэщ. 2016 гъэм Кавказ.РФ-м абы къыщызэІуихащ бгым къежэхынымкіэ къэралым щынэхъ лъагэ дыдэ щІыпІэ. КІапсэ гъуэгум и ищхьэ дыдэ Гарабаши станцыр Урысейм и Рекордхэм я тхылъым иратхащ, ар тенджызым ищхьэкІэ метр 3847-кІэ шыІэш. Мы щІыпІэращ къэралым нэхъыбэ дыдэрэ бгы лыжэ лъэхъэнэр щекіўэкіыр - ику иту щэкіўэгъуэм и кум къыщыщІэдзауэ мэкъуауэгъуэ пщІондэ. Урысейпсо, дунейпсо зэхьэзэхуэхэр, къэралым и бгы лыжэ командэ къыхэхахэм зыгъэсэныгъэхэр щрагъэкІуэкІ щІыпіэ нэхъыщхьэщ

МЭЗКУУ Къан

smikbr.ru Адыгэ Псалъэ Адыгэ Псалъэ adyghe@mail.ru adyghepsale.ru apkbr.ru

• ТхыльыщІэ

Къалэн нэхъыщхьэм пэлъэщу • Егъэджэныгъэ

бийр екіуу бгъэсэныр, абы и псэр щіэныгъэм хуэбгъэу-шыныр, къыдэпхьэхыныр икіи балигъ гъащіэм хуэбгъэхьэ-

зырыныр жэуаплыныгъэ зы-

пылъ лэжьыгъэ гугъущ.

Лъэпкъым, къэралым я деж-

кІэ мыхьэнэшхуэ зиІэ а къа-

яужь дитщ школым и лэжьа-

Школым и егъэджакІуэхэри

абыхэм я гъэсэнхэри жы-

джэру хэтщ районпсо, рес-

публикэпсо, къэралпсо зэ-

пеуэхэм. Апхуэдэу УФ-м и

«Егъэджэныгъэ» проектым

ипкъ иткіэ екіуэкіа къэралпсо

зэпеуэм хэта школым и лэ-

жьакІуэхэу Сэншокъуэ СэІи-

хьэт, Кыржын Мурзият сымэ

икІи абы щытекІуащ, «Илъэ-

сым и егъэджакІуэ нэхъыфІ»

ціэ лъапіэмрэ ахъшэ саугъэт-

хэмрэ къыхуагъэфащэу. Ныб-

жьыщІэхэм я иужьрей те-

кІуэныгъэхэм ящыщщ «Кав-

казым и къэкlуэнур» щІына-

лъэ зэхуаку зэхьэзэхуэм Абазэ

Майе математикэмкІэ япэ

ЕджапІэм и куэдщ узэрыгуш-

хуэ хъуну апхуэдэ текІуэныгъэ

Еджэным пыщІа Іуэхухэм

щІэблэр ліыгъэм, хахуагъэм я

щапхъэхэм щІэпІыкІыным,

лъэпкъым и цІыху пажэхэр я

гъащІэ гъуазэу, хэкупсэу къэ-

гъэ лэжьыгъэм и ІэмалыфІ-

хэм ящыщ а Іуэху бгъэдыхьэ-

кІэм щыхьэт техъуэ зэхыхьэ

гуапэ куэд къыщызэрагъэпэщ

Зи илъэс 95-рэ юбилейр мы

гъэм зыгъэлъапІэ курыт шко-

лым, балигъ гъащІэм, щІэны-

гъэм я гъуэгу захуэхэм ныб-

абыхэм гъэсэныгъэ екlу яхэ-

лъхьэныр зыгъэнэхъапэ Іуэху-

щІапіэм, ехъуліэныгъэщіэхэр

иджыри зыІэригъэхьэну ди гу-

апэщ. ЩІэблэм я гъуэгугъэ-

лъагъуэу, унэтlакіуэу щыт

егъэджакІуэхэми абыхэм я

унафэщіхэми я пщіэм хэхъуэ

гъэтэджыным мыхьэнэшхуэ щрат Къэхъун жылэм дэт курыт школ №1-м. Гъэсэны-

къызэрыщихьар.

къытщІэхъуэ

тегъэувэныр,

текІуэны

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

дызэрехъулІэным

къыхилъхьа

лэнхэм

кІуэ псори.

Президентым

увыпІэр

лъагэхэр.

къадэкІуэу,

еджапІэм.

жьыщІэхэр

Аруан щІыналъэм хыхьэ Къэхъун къуажэм дэт курыт школ №1-р къызэрызэ**!**уахрэ мы гъэм и бжьыхьэм илъэс 95-рэ ирокъу. Къэралыр псэукіэщіэм щыхуэкіуэ, лъэпощхьэпохэр щыкуэд зэман гугъури, зауэ, зауэ нэужь лъэхъэнэ хьэлъэхэри зылъэгъуа школым абы лъандэрэ егъэджакіуэ куэди унафэщІ зыбжани зэрихъуэкІащ. Ауэ ар дапщэщи хущіокъу и къалэн нэхъыщхьэр - щіэблэм щіэныгъэ егъэгъуэтыныр - къызыхуэтыншэу зэригъэзэщ Іэным.

ШКОЛЫР щІыналъэм япэу щаухуауэ щытахэм ящыщщ. Илъэсиплі пэщіэдзэ еджапізу ар 1927 гъэм Къэхъун жылэм япэу къыщызэІуахащ. Егъэ- кэ, Мэрзэхъу жылэхэм къиджакІуэхэр щагъэхьэзыр курсхэмрэ институтымрэ къаухауэ щ эныгъэ щы зрагъэгъуэтырт а лъэхъэнэм абы шылэ- абыхэм къик ныбжыыш эхэжьахэм ящыщщ къэхъундэс- ми. хэу Берычэт Зырамыку, Такъ Джэрий, Къул МэчрэІил, Такъ Гуагуэ, Лъэпщокъуэ СулътІан, Гулэжын Хьэжкъасым сымэ, товэ, спорт пэшышхуэхэр зынэгъуэщІхэри. Ди щІыналъэм хэт, сабии 120-рэ зэуэ щыби нэгъуэщі щіыпіэхэм къи- гъэтіыс хъуну шхапіэшхуэ, кІыурэ Къэхъуным и щІэблэм библиотекэ, предмет зэмыщІэныгъэ иратырт Хъуран лІэужьыгъуэхэр нэхъ куууэ Хьэжмурид, Хьэмырзэ Мысост, Тхьэзэплъ Темболэт, Афізунэ Сэрэіэл, Маскіз Му- зыхуэфі куэдкіз къызэгъэпэтІалиб, Адаев Урысбий, ЛІуп щат. Лъэхъэнэм ижь зыщІисымэ. Апхуэдэу лажьэурэ, ар хъу школыщІэм и унафэщІу хуэмурэ хуэкІуащ илъэсибл егъэджакІуэхэм я зэхуэсым еджапіэм, иужькіэ, 1937 гъэм, щыхахат математик щіалэ къуажэм щаухуащ япэ курыт школыр. Абы щеджэр къэхъундэсхэм я бынхэм я закъуэтэкъым, атІэ Псынабэ, Дохъушыкъуей (иджы Нарткъалэ) щыщ сабийхэми курыт щ эблэ зэригъэсэным, ныбщІэныгъэ щызрагъэгъуэтырт.

Хэку зауэшхуэм и илъэсхэм егъэджакІуэхэм ящыщ куэд фронтым Тухьати, абыхэм я піэкіэ а Іэнатіэм пэрагъзувауэ илъэс зэхуэмыдэхэм яунэтіащ щытащ еджэнкій гъэсэны- а Іэнатіэм фіыщіэ куэд къыгъэкІи школым щыпашэ ныб- щызылэжьахэу Нэгъуд ХьэжьыщІэ зыбжанэ. Абыхэм сэн, Пщыбыхь Хьэжумар, ящыщщ Нэзэрхэ Лидэ, Хъамсинэ, Жэлдузхъан сымэ, Бэрэздж Таужан, Жамборэхэ щтэ Оксанэ, ХьэхъупащІэ Іэ-Абужанрэ Нэхьмэтрэ. Зауэр мин, нэгъуэщІхэми. Мы зэди щІыпіэм къэса нэужь, шко- маным школым и унафэщіщ лым япэщіыкіэ уіэгъэщ къыщызэрагъэпэщащ, иужькіэ, икіи лэжьыгъэм и къызэ-1942 гъэм и жэпуэгъуэм къыщыщІэдзауэ 1943 гъэм и щІышылэ пщІондэ, лэжьэххакъым, бийр къуажэм къыдыхьати. 1946 гъэм и фокlадэ гъуащ. Ахэр епхащ гъащ эм и мазэм школым и езанэ зыужьыкіэмрэ бэкъуэкіэмрэ. классхэм къащтащ сабии Хэхъуащ иджырей школым 105-рэ. Класс нэхъыжьхэми жылагъуэм щию мыхьэнэми ээпыту щрырет. Школым и еджэныр къызыхуэтыншэу щигъэзащІэ къалэнхэми. илъэси 100-м узыншэу, ехъущызэтраублэжыпащ. Клас- Егъэджакіуэм сабийр щіэны- ліэныгъэщіхэр, сибл еджапіэ фіэкіа а зэ- гъэ гъуэгум тришэ къудей- гъэщіэхэр яізу нэсын Тхьэм маным зыдэмыта Псыкуэд, къым, атІэ икІи егъасэ, гъа- ищІ! Шэрэдж Ищхъэрэ, Чёрнэ Реч- щІэм хуеущий, абы и адэ-

курыт школ №1-м и директор Понэж ФатІимэ

кІыурэ Къэхъун школым курыт

1987 гъэм школыр ягъэlэпхъуащ къатитІу зэтет, еджакІуэ 784-м тещІыхьа унэщІэм. Акщаджын пэш хэха 11-рэ класс 19-рэ зиІэ еджапІэр зыхуей-Къэжэр Хьэбцинэ хуауэ демократиер щытепщэ жыджэр Гулэжын Хьэзрэт. Абы и нэІэм щІэту гупыр, сыт хуэдэ лъэхъэнэми хуэдэу, адэкіи хущіэкъуащ лъэпкъыр зэрыгушхуэн, абы хуэфащэ жьыщІэхэм щІэныгъэфІ зэраритыным.

Школым щекіуэкі егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэр Хъуэст Хьэжчэл, Джатокъуэ Юрэ, Къуэкъуей Руслан, Гъаегъэджакіуэ Іэкіуэлъакіуэ гъэпэщакіуэ Іэзэ Понэж Фа-

Нобэ еджапІэм къыпэщылъ къалэнхэм зашэщІащ, зауб-

- Къытщіэхъуэ щіэблэм иіэ зэфіэкіым, бгъэдэлъ щіэныгъэм къэралым и къэкlуэнур шелъытакІэ, а Іуэхухэм нэхъыщхьэ дыдэу хэт егъэджакІуэм и пщэм къыдэхуэ къалэныр зэрыиныр гурыlуэгъуэщ, - жеlэ Понэжым. - Ća-

> 1992 ГЪЭМ къызэрагъэпэща ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академием лъэпкъ щІэныгъэм зиужьыным и гуащІэр хилъхьэну, щІэныгъэ ІэнатІэм пэрытхэм я къэхутэныгъэхэр зэригъэуГуну, адыгэ дунейр лъэныкъуэ псомкій къэзыхутэ щіэныгъэ зэмылізужьыгъуэхэр унэтіыныр, ахэр гъащІэм хэпща зэрыхъунум и Іэмалхэр къэхутэныр, щІалэгъуалэр щІэныгъэм ешэлІэныр, щІэныгъэмрэ гъуазджэмкіэ іэщіагъэліхэр гъэхьэзырыныр, щІэныгъэ-узэщІакІуэ лэжьыгъэр зэпымычу егъэкlуэкlыныр, лъэпкъым и цІэр дунейпсо утыкум илъхьэныр зыхуигъэувыжа къалэнхэм ящыщщ.

> Академиер піалъэ кіэщіым къриубыдэу хэкум щыпсэу адыгэхэм я мызакъуэу, хамэщіым щыіэ ди лъэпхъуащ. Абы хузэфІэкІащ Урысейм Щіэныгъэхэмкіэ и академием хэт адыгэ щІэныгъэрылажьэхэри, Кавказым, Урысейм, хамэ щІыналъэ

ШІэныгъэ дунейм гъуэм ирихьэлІэу къэунэхуа ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академиер мы гъэм къызэрызэрагъэпэщрэ илъэс щэщІ ирокъу. Зэ еплъыгъуэкІэ ныбжьышхуэкъым. Ауэ абы къикІуа гъуэгуанэм уеплъмэ, адыгэ гъащІэм иужьрей илъэс тющырыпщым щекіуэкіа зэхъуэкіыныгъэ псори къызэрыхэщым гу лъыумытэнкіэ Іэмал иіэкъым. Сыт хуэдиз лъэпощхьэпо къылъыкъуэкіами, адыгэ дунейр зэрыгушхуэ щіэныгъэ зэгухьэныгъэр зэхэкіыжакъым, и лэжьыгъэри зэпыуакъым. Пэжщ, къызэщІэрыуэгъуи иІащ, щыужьыхаи къыхэкІащ, ауэ щіэныгъэм хузэщіагъэбла жьэгу мафІэр зэхагъэкІыжакъым.

МЕЖДУНАРОДНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК

сыкІэ зиІэ академием дежкІэ ар гукъэгъухэми я щіэныгъэ хасэ нэс лъытэшхуэт, зыгъэгушхуэ псалъэ

ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академием иригъэкІуэкІ лэжьыгъэр къыдигъэкІ журналым утыку кърикуэдым щыІэ къэрал икІи жылагъуэ хьэу, абыкІэ зыхуагъэувыжа къалэнлэжьакіуэхэри зэришэліэн, лъэпкъ- хэм зэрытелажьэр хэіущіыіу ищіу псо мыхьэнэ зиlэ гуращэм иригъэу- къэгъуэгурыкlуащ. Пэжщ. «Дунейпсо вэліэн. Щіэныгъэ Іэнатіэм щылажьэ Адыгэ Академием и щіэныгъэ лэжьыкуэдым фІыуэ ящІэж Къэбэрдей- гъэхэр» («Доклады АМАН») зи фІэ-Балъкъэрым и япэ Іэтащхьэу щыта щыгъэ журналыр ІэщІыб щащІа, КІуэкІуэ Валерэ Адыгэ академием уеблэмэ къыдэмыкІыжу щызэпыуа лъэпкъым и куцікіэ еджэу зэрыщы- къэхъуащ. Ауэ иужьрей илъэсхэм ар тар,пщІэшхуэхуищІукъызэрекІуэкІар, щІэныгъэ къыдэкІыгъэ зэгъэпэща щіэныгъэ хасэм хэтхэр, ахэр дэнэ хъуащ, абы къытехуэ тхыгъэхэр щіэщіыпіэ щыпсэуми, адыгэ жылагъуэм ныгъэ дунейм къыщалъытэ, ираи зыузэщІыныгъэми телэжьэну ящы- гъэкІуэкІ къэхутэныгъэхэр тегъэщІагугъыу зэрыщытар. Къэралым емып- піэ ящі. Уеблэмэ, адыгэ щіэныгъэ хауэ, жылагъуэ зэгухьэныгъэ гъэп- журналыр ЩІэныгъэ лэжьыгъэхэм я

фІагъыр къэзыхутэ комиссэм (ВАК) къабыл ищІ къыдэкІыгъуэхэм зэрыха-

и гупсэ

гъэхьэн Іэмалхэр зэрагъэпэщ. ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академием и лэжьыгъэр къызэщІэрыуэжащ абы и унафэщІу УФ-м ФедерацэмкІэ и Советым и сенатор, экономикэ щіэныгъэхэмкіэ доктор Къанокъуэ Арсен зэрыхахрэ. Ар а ГэнатІэм зэрыпэрыувэрэ академием пэхуэщІэ (проект) лэжьыгъэ зыбжанэ къыхилъхьащ. Абыхэм ящыщщ, псалъэм папщіэ, томипліу зэхэт Нэгумэ Шорэ и «Тхыдэ икІи филологие къэхутэныгъэхэр» зэужьыр, тхылъ зыбжанэу зэхэт «Къэбэрдей-Балъкъэрым и щІыуэпс хъуэгъуэфІыгъуэхэр», «Адыгэ литературэм и тхыдэ» къэхутэныгъэр, нэгъуэщІхэри. Дэтхэнэ зыри лъэпкъыр зыхуей, куэд лъандэрэ зыщіэупщіэ жэрдэмщ. Нэрылъагъущ академием и щыІэныгъэм щІэрыщІэу зызэрызэтриухуэжыр, ІэмалыщІэхэмрэ гъуэгущІэхэмрэ къилъыхъуэу зэрыщытыр.

Адыгэ академием и жэрдэмхэм ящыщщ иджыблагъэ дунейм къытехьа «Документхэр щыхьэт мэхъу: 1992 - 2022» тхылъышхуэр. Абы къызэщІиубыда тхыгъэхэр архив гъэтІылъыгъэхэм къыхахыжу тедзэным хуэзыгъэхьэзырар АМАН-м и щІэныгъэ секретарь, биологие щІэныгъэхэмкІэ доктор, профессор Щхьэгъэпсо Сэфарбийрэ АМАН-м и япэ вицепрезидент, философие щІэныгъэхэмкіэ доктор Лізужь Іздэмрэщ. ЩІэныгъэліхэм лэжьыгъэшхуэ ирагъэкІуэкІащ. Абыхэм яхузэфІэкІащ дэху щ агъуэ къыхэмык ыу Адыгэ академиер къыщыунэхуа махуэм щегъэжьауэ нобэр къыздэсым и лэжьыгъэр зытригъэщ а документхэр зэрагъэуІужыну.

Тхылъым ущрихьэлІэнущ зэхъуэкІыныгъэхэр мызэ-мытІзу зыхалъхьа, редакцэ зыбжанэм щІэкІа АМАН-м и

Уставым, илъэс зэхуэсхэм къыщаІэта Іуэхугъуэхэр къызыхэщ тхыгъэхэр, къызэщІэзыкъуэж протоколхэр, къэрал ІуэхущІапІэхэмрэ къулыкъущІапіэхэмрэ хуагъэхьа тхылъымпіэхэр, къэпсэлъэныгъэхэр, нэгъуэщІхэри Тхылъым апхуэдэу щызэхуэхьэсащ АМАН-м хагъэхьа щІэныгъэлІхэм, къэрал икІи жылагъуэ лэжьакІуэхэм я цІэ-унагъуэцІэхэр, щхьэж и щІэныгъэ фІэщыгъэр, ІэнатІэр, зыщыщ къэралыр щІыгъуу. Гу лъытапхъэщ тхылъым дэфтэр пэжхэм я сурэтхэр зэрихуар, тхыгъэхэр зэрытха бзэмрэ псалъэ зэкІэлъыгъакІуэхэмрэ зэрыщыту къызэрагъэнар. Документхэм я гъэхьэзырыным хабзэу зэрыщыувам хуэдэу, дэфтэрхэр псори дунейм къыщытехьа піалъэм техуэу зэкіэлъыгъэкІуащ.

«Документхэр щыхьэт мэхъу: 1992 -2022» тхылъым ихуа тхыгъэхэр зэи дуней къытехьакъым, я щыпэ къытехуэщ. Лэжьыгъэр зи Іэдакъэ къыщІэкІахэм лъэпкъ щІэныгъэм Іуэхутхьэбзэшхуэ хуалэжьауэ жыпіэ хъунущ, ахэр къахутэну, тхыдэ и лъэныкъуэкІэ зэпкърахыну, узэщІакІуэ лэжьыгъэхэр ирагъэкІуэкІыну Іэмал хъарзынэхэр щыІэ зэращІар къэплъытэмэ.

Тхылъыр зэхэзыгъэувахэм лэжьыгъэшхуэ ирагъэкІуэкІащ. ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академие цІэм пщэрылъ къыпщещІ абы ухуэфэщэныр. ЩІэныгъэ хасэм и хьэкъыр зэщіа зэрыхъум, купщіэ зиіэ къэхутэныгъэ хъарзынэхэр къыдэкІыным и гуащІэ зэрыхилъхьэм гугъэ къыует абы и лэжьыгъэр дяпэкІи зэрызэпымыунур, адыгэ щІэныгъэ дунейм и шхэпсу зэрыщытынур. Адыгэ гъащІэм и купсэу, щІэныгъэ дунейм и гупсэу АМАН-р куэдрэ щы Іэну ди гуапэщ.

ШУРДЫМ Динэ

Фызыгъэп Гейтейм и жэуап вгъуэтынущ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Прокуратурэм лэжьэн щыщІидзащ дзэм зэрыраджэм теухуа хабзэр гъэзэщІэным къигъэув упщІэхэмкІэ «линэ пщтыр». Ар

Упщіэ фиіэмэ, фыпсальэ мы телефонхэмкіэ: 8 (963) 169-99-93 – лэжьэгъуэ махуэхэм; 8 (8662) 40-45-51 –

зыгъэпсэхугъуэ махуэхэм. Прокуратурэм къэпсэлъа дэтхэнэми и Іуэхур тэмэму зэха-

КъБР-м и прокуратурэ.

лэжьэнущ жэщи-махуй.

Дунейм щыхъыбархэр

ЕпцІыжакІуэхэр

УФ-м и Къэрал Думэм и Уна-фэщI Володин Вячеслав къэра-псо махуэщ лыр нобэ зэрыт щытыкіэр щхьэусыгъуэ ящіу абы икіа ціыхухэр хэкум и епціыжакіуэу къилъытащ.

«НОБЭ псори топсэлъыхь къэралым икlахэм я бжыгъэр зыхуэдизым. Урысейм и цІыхухэр кІуащ лием, нэгъуэщі щіыпіэхэм. Абыхэм зи щІыб къызыхуагъэза Хэкум къагъэнащ я адэ-анэхэр, я адэшхуэ-анэшхуэхэр, я благъэ-Іыхьлыхэр. Апхуэдэ лъэбакъуэм къигъэлъагъуэр ахэр къыщыхъуа, щыпсэуа къэралым и епцІыжакІуэ зэрыхъуарщ», - щитхащ абы и телеграм-каналым.

Политикым и псалъэхэм дыщ игъужащ, абыхэм я щыуагъэр къазэрыгурыІуэжынум шэч къызэрытримыхьэр, ауэ зэманым къазэ-

рыхуемыгъэгъэзэжынур. Володиным жиlащ къэралым икІахэм нэхърэ ар я унэу калъытэу абы къэкІуахэмрэ къыгухьахэмрэ гулъытэ нэхъ зэрахуэщІыпхъэр икІи къыхигъэщащ Донбасс, Запорожье, Херсон щІыналъэхэм щыпсэу цІыху мелуани 8-м щІигъу Урысейм и цІыху зэрыхъуар.

Ахъшэхэр зыІэрагъэхьэж

Къэралым и цІыхухэр дзэм хэхауэ ираджэжын зэрыщ адзэрэ банкхэм къыхахыж ахъшэхэм я бжыгъэр фІыуэ хэхъуащ. Апхуэдэу фокіадэм и 21-м щегъэжьауэ жэпуэгъуэм и 6 пщІондэ банкоматхэм кърахащ сом мелард 754-рэ

«ЦЕНТРОБАНК»-м къигъэлъэгъуахэм тепщІыхьмэ, унафэр къыщащтам къыкІэлъыкІуэ махуэм ди къэралым и цІыхухэм банкым къыхахыжащ сом меларди 132,1-рэ. Ахъшэ нэхъыбэ дыдэ къыщыхахар фокlадэм и 30-рщ абы щыгъуэм цІыхухэм зыІарагъэхьэжащ сом меларди 144,8-рэ.

БлэкІа тхьэмахуэм и кІэм Іуэхур

нэхъ зэпІэзэрыт хъужащ, абы щыгъуэм банкоматхэм кърахар сом мелард 35,5-м нэблагъэщ.

Жэпуэгъуэм и 11 *гъубж*

◆ЦІыхум лы лей зытрилъхьэным

ебэныным и дунейпсо махуэщ ◆ 1956 гъэм къалъхуащ полицэм и генерал-майор, КъБР-м шІыхь зи-Іэ и юрист **Кумыщ Мухьэрбий**. ◆ 1958 гъэм къалъхуащ къэрал, жылагъуэ лэжьакІуэ, КъБР-м Тхы-Къэзахъстаным, Куржым, Монго- лъыр фІыуэ зылъагъухэм я зэгухьэныгъэм и Жылагъуэ советым и тхьэмадэ, республикэм и

> Бекъул Аслъэнбэч. ◆ 1967 гъэм къалъхуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Муслъымэнхэм я дин ІуэхущІапІэм и унафэщІу 2004 - 2010 гъэхэм лэжьа Пщыхьэщіэ іэнас.

> ЩІыхь тхылъыр зыхуагъэфэща

<u>Дунейм и щытыкІэнур</u>

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкіэ. Налшык пшэр техьэтекІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 13-14, жэщым градуси 8-10 щыхъунущ.

Жэпуэгъуэм и 12 *бэрэжьей*

♦Къупщхьэ узым ебэныным и дунейпсо махуэщ **♦УФ-м и МВД-м и медицинэ** Іуэхущіапіэхэм я махуэщ

◆ 1957 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетыр къызэlуахащ. Абы и япэ ректору ягъэуват Бэрбэч ХьэтІутІэ.

♦ 1937 гъэм къалъхуащ тхыдэ щІэныгъэхэмкІэ доктор, КъБКъУ-м и профессору, ЩІДАА-м и академикыу щыта Быж Алий. **◆ 1956 гъэм** къалъхуащ КъБР-м, Ингушым, Осетие Ипщэм щІыхь

зиІэ я артисткэ Кърым Иринэ. Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэтекІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 13-15, жэшым градуси 7-9 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар **ЩХЬЭЩЭМЫЩІ ИЗЭ**Щ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Уи гуащІэ еплъи, уи лъэ гъэбакъуэ.

ЛэжьапІэ къэзылъыхъуэхэм папщІэ

социальнэ дэ і эпыкъуны гъэ етыным- налъэ фондым и лэжьак і уэхэм. кіэ республикэ центр» къэрал кіэзонэ Іуэхущіапіэм иригъэкіуэкіынущ кърихьэліэхэр щыгъуазэ ящіынущ лэпредприятэхэр зыхуэныкъуэ Іэщагъэліхэм, абыхэм я зэфіэкіхэр зыхуэдэу щытыпхъэм, ІэнатІэхэм ягъэувхэм я улахуэхэмрэ социальнэ шэсыпіэхэмрэ къызэхуэсхэр щыгъуазэ щащіыну зэхыхьэ.

ипкъ иткіэ іэщіагъэ гуэдзэн е етіуанэ ІэщІагъэ цІыхухэм зэрырагъэгъуэтым тепсэлъыхьынущ федеральнэ операторым - «ІэщІагъэр егъэфІэкІуэнымкІэ агентствэ» зэгухьэныгъэм и ліыкіуэр. Апхуэдэу хьэрычэт ІэнатІэр зэрызэрахьэм теухуа чэнджэщхэр бизнесым гъуапІэ.

2022 гъэм жэпуэгъуэм и 25-м сы- пыщ ахэм иратынущ «Хьэрычэт Іэнахьэти 10-м «Лэжьыгъэмкіэ, ціыхухэр тіэм зыщіэгъэкъуэнымкіэ Къэбэрдей-Ізнатізхэмкіз къызэгъэпэщынымрэ Балъкъэр Республикэм и центр» щіы-

Центрым и ІэщІагъэліхэм зэіущІэм жьапІэ къэлъыхъуэнымкІэ «Урысейм шыІэ лэжьапІэхэр» урысейпсо базэр къызэрагъэсэбэп щІыкІэм теухуауэ. Зэхуэсым хэтынущ Къэбэрдей-Балъ-

къэр Республикэм ЛэжьыгъэмкІэ и къэрал инспекцэри. Абы и ІэщІагъэлІхэр зэпкърыхауэ тепсэлъыхьынущ лэ-«Демографие» лъэпкъ проектым жьапіэ Іэнатіэхэм щыіэ хабээ зэхущытыкіэхэм пыщіауэ лэжьакіуэхэмрэ лэжьапІэ зытхэмрэ яку къыдэхъуэ зэгурымыІуэныгъэ щхьэхуэхэм.

Зэіущіэр щекіуэкіыну щіыпіэр: КъБР, Нашык къалэ, ЩоджэнцІыкІум и уэрам, 28д. Къэрал концерт гъэлъэ-

Зэрымыщізкіз яізщізкіами

ЦІыхубэ фронтым хэтхэр егъэпІейтей ныкъуэдыкъуагъ зыбгъэдэлъхэм къалэ кіуэціым щагъэува пандусхэр къазэремэщІэкІым. Абыхэм къалэр къызэхакіухьри, я нэкіэ зрагъэлъэгъуащ щіыпіэ щхьэхуэхэм узыщрихьэліэ щытыкіэр.

«ГЪУЭГУФІ шынагъуэншэхэр» лъэпкъ проектым хиубыдэу иужьрей зэманым яухуа е къагъэщіэрэщіэжа лъэс зекіуапіэхэм яхэтщ сантиметри 10 зи лъагагъ бордюрхэмкіэ къагъэувыхьахэр. Коляскэм ис ныкъуэдыкъуэр абы зэрыщхьэдэмыхыфым къыхэкІыу, автомашинэр зэпыу имыІэу щызекІуэ гъуэгум техьэу къыпикјухьын хуей мэхъу, лъэс зекІуапІэм нэсын папщІэ. Зэрыгуры-Іуэгъуэщи, ар шынагъуэщ гъуэгум

техьэмкІи машинэм дэсымкІи. - Псалъэм папщіэ, пандус щощіэ

«Россия» хьэщІэщым и транспорт гъзувыпіэр, мэжджыт нэхъыщхьэр, фэтэр куэду зэтет унэхэр, уеблэмэ Налшык къалэ администрацэм я ІухьэпІэхэр. Апхуэдэ щыщІэныгъэм ущрохьэлІэ ЩоджэнцІыкІум, Кулиевым, Тэрчокъуэм я уэрамхэми. ЦІыху ны-къуэдыкъуэхэм хэхауэ яІэн хуейщ транспорт гъзувыпІз къзс, машинэм къибэкъук ар лъэс зек Іуап Іэм шынагъуэншэў зэрытехьэн пандусхэр,-жи-Іащ ЦІыхубэ фронтым и Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ къудамэм хэт Бакъей Евгение, Налшык къалэ администрацэм мы Іуэхур игъэзэкІуэжыну лъэјукіэ зыхуигъазэу.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

• Фэеплъ зэхуэсхэр

ЛІыхъужьхэр ди гъуазэщ

КъытщІэхъуэ щІэблэр хэкупсэу, Хэкум и къыщхьэ-щыжакіуэу гъэсэным иужьрей зэманым гулъытэшхуэ хуащІ. Абы теухуа къэрал программэ хэхахэри шолажьэ къэралым. А унэтІыныгъэм хыхьэ Іуэхугъуэхэм ящыщш «Ліыхъужьхэр ди гъvазэш» фіэщыгъэр зиіэ проектыр. Абы ипкъ иткіэ къызэрагъэпэш лэжьыгъэхэм хиубыдэу, ди еджапіэхэм щагъэув ди лъахэгъу шіалэхэм я ціэ-унэціэхэр зытет фэеплъ пхъэбгъухэр.

АПХУЭДЭ зэхуэс жэпуэгъуэм и 4-м щекіуэкіащ Бахъсэн районым хыхьэ Зеикъуэ къуажэм дэт курыт школ №3-м. Абы къыщызэІуахащ а еджапІэм и гъэсэну щыта Шыгъушэ Азэмэт Аслъэн и къуэм и фэеплъ пхъэбгъу. Іуэхум теухуа зэІущІэм кърихьэліащ щіыналъэм и унафэщІхэр, ветеранхэм я район зэгухьэныгъэм хэтхэр, щІалэм и Іыхьлыхэр, ныбжьэгъухэр. Еджакіуэ ціыкіухэр тепсэлъыхьащ я къуажэгъу лІыхъужьым, Хэкум и къыщхьэщыжакІуэ нэсу щытам, и гъащіэ мащіэр къызэрекіуэкІам. Жылэм дэт курыт школыр ехъуліэныгъэкіэ къиуха нэужь, Азэмэт еджэным щыпищащ КІуэкІуэ Валерэ и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетым. Ар хъарзынэу къиухри, дзэм ираджащ, Хэкум къулыкъу пэж хуищІэну. Шыгъушэм а пщэрылъыр щІыхь пылъу щигъэзэщіащ абхъаз щіына-

ЛІыгъэрэ хахуагъэрэ зыхэлъа адыгэ щіалэр ящыщащ фэеплъ пхъэбгъухэр къы-Украинэм щекІуэкІ зэпэщІэувэныгъэм япэу кІуахэм. 2022 гъэм и мэлыжьыхь мазэм ар абы щыхэкІуэдащ. Къэралым къыхуигъуэва къалэныр и псэ емыблэжу зыгъэзэщ а хъуэ Амир Елдар и къуэр, Шыгъушэ Азэмэт УФ-м и Президентым и УнафэкІэ хуагъэфэщащ Ліыхъужьыгъэм и орденыр.

Шыгъушэхэ я щІалэм папщІэ псальэ гуапэ куэд щыжаlащ зэхуэсым. Азэмэт зыщыщ унагъуэм фІыщІэ ин яхуищІащ Бахъсэн щІыналъэ администрацэм и Іэтащхьэм и къуэдзэ Тохъутэмыщ Мухьэмэд апхуэдэ щалэ пэж, хахуэ зэрагъэсам папщіэ. Азэмэт и фэеплъым дакъикъэкіэ хуэщыгъуащ зэіущіэм кърихьэлІа псори. Фэеплъ пхъэбгъум и лъабжьэм удз гъэгъахэр тралъхьа нэужь, еджапіэм и унафэщіым къызэхуэсахэм хъыбар къаригъэщащ школым и армеец ныбжьыщІэ гупым дяпэкІэ Шыгъушэ Азэмэт и цІэр зэрызэрихьэнур. Аруан щІыналъэм и курыт

школ зыбжанэми иджыблакъыщызэрагъэпэщащ апхуэдэ зэlущlэхэр. Абыхэм щыхузэlуахащ районым щыщ щіалитхуу Украинэм зи псэр щызытахэм. Апхуэдэхэщ Нарткъалэ дэт курыт школ №2-м щеджа Шыбзыкъалэм дэт курыт школ №6-м щІэса Пэунэж Альберт Мухьэмэд и къуэр, Джэрмэншык дэт курыт школым и

гъэсэну щыта Лий Беслъэн Атмир и къуэр, Старэ Шэрэдж дэт курыт школ №1-р къэзыуха КІуащ Астемыр Аслъэн и къуэр, Аруан жылэм дэт курыт школым и еджакІуэу щыта Бахъуэ Атмир Виталий и къуэр.

А щІалэхэм я фэеплъыр щагъэлъапІэ зэхуэсхэм хэтащ Аруан районым и унафэщіхэр, щіыпіэм и ветеранхэм я зэгухьэныгъэм и лыкіуэхэр, хабзэхъумэ Іэнатіэхэм я лэжьакіуэхэр, хэкІуэдахэм я адэ-анэхэр, Іыхьлыхэр, курыт школхэм я егъэджакіуэхэмрэ еджакіуэхэмрэ. Абыхэм псалъэ гуапэ . куэд щыжаlащ щlалэ-лlыхъужьхэм ятеухуауэ.

Къэралым къащищІа къалэныр ягъэзащІэу абы папщІэ зи псэр зыта щІалэхэм я гъащіэ кіэщіыр, яхэлъа ліыхъужьыгъэмрэ хахуагъэмрэ щапхъэ нэс яхурырехъу абы нобэ щеджэ ныбжьыщ охэм, ди щІыналъэм ис щІалэгъуалэ псоми. Я фэеплъыр нэху Тхьэм ищ!! Дэтхэнэ апхуэдэ хэщІыныгъэри ди лъэпкъым, щІыналъэм я дежкІэ зэрыхьэлъэр шэчыншэщ.

КЪАРДЭН Маритэ.

ПСАЛЪЭРИ МАКЪАМЭРИ ЗЫЗЪЭЦРЫЩІЭ [а

Уэрэдус ціэрыіуэ, ныбжьэгъу пэж, ціыху зэпіэзэрыт Щомахуэ Хьэсэнбий и ныбжьыр илъэс 80 ирокъу

Щомахуэ Хьэсэнбий 1942 гъэм Бахъсэн районым хыхьэ Зеикъуэ къуажэшхуэм къыщалъхуащ. Абы зэрыцыкіурэ фіэфі дыдэт мэзым кіуэну, бгым дэкіыну, псыхъуэ дахэм дэтыну. Хьэсэнбий зэрыжиіэжымкіэ, и ныбжьэгъухэм я гъусэу мэзым щыкіуэкіэ, усэхэр, макъамэхэр и щхьэм къихьэрти, ахэр фіэгъэщіэгъуэнт икІи абыхэм хуэм-хуэмурэ елэжьырт. Мис абдежырщ абы и усыгъэр, и макъамэр, фіылъагъуныгъэу Хэкум хуиіэр къыщыушар. Школыр къиха нэужь, Хьэсэнбий щіэтіысхьащ Налшык дэт педагогикэ училищэм. Арфіэфіу хіт хорым, музыкэ Ізмэгом. Къбър и сольцер. Абы и ужькіэ Щомахуэр щеджащ КъБКъУ-м адыгэбзэмкіэ и къудамэм. Хьэсэнбий егъэджакіуэу школым щылэжьащ, Зеикъуэ дэт макъамэ еджапіэм, къуажэм Щэнхабзэмкіэ и унэм я унафэщіу, телевиденэм и музыкальнэ редактору щытащ.

бий и уэрэдхэм я ритми- хуэдэ зыгуэр пхузэфіэкіын кэр, метрикэр щізуэ, пфіэ- зэрыхуейр къызгуроіуэ». гъэщІэгъуэну къегупсысыф. Аращ Щомахуэм и уэрэд куэди цІыхум къыщІа- зы къэгъэшыпІэщ. Зы купщтар, щІыжаІэр, фІыуэ щІа- щІэ цІыкІу хэлъынущ абы лъагъур. Абы и уэрэдхэм цыхум и псэм дыхьэу. Мис гъуэгу иратащ уэрэджы- ар къыпхуэгъуэтмэ, ууэрэд-Іакіуэхэу Къуныжь Хьэждал, усу аращ. ПащІэ Ахьмэд, КІуж Борис, Аслъэн Іэсият, Мэремыкъуэ Хъусен, Сосмакъ Валентинэ, Уэтэр Анатолэ, Со- хэтщ абы, ауэ сэ иджыри къур Ольгэ, Пщыгъуэш Юрэ зэ сыпсэужыну къысхуихуасымэ, нэгъуэщІхэми.

къамэ щэнхабзэр зэрыщыту къапщтэмэ, адыгэ уэрэдыжьхэр нэхъ лъагапіэм ным халъхуахэм тлъэгъуащ тетщ, аращ классикэу диlэр. зэхакъутар зэфlэзыгъэувэж Сыт щхьэкіэ жыпіэмэ, ди нэхъыжьхэм гугъуехьу лъэпкъым и псэукlар, и яшэчар, дэри сыт щыгъуи щыіэкіар, и щхьэ къри- зыгуэр дыхуэныкъуэу, унакіуа гуауэмрэ гуфіэгъуэмрэ гъуэр зэрыдгъэпсэун мащіэ къахощыжри. Жыпіэнурамэ, ди къекіуэкіыкіа псом фізу_дыкъекіуэкіащ. и гъуджэ наІуэу зэрыщытыр зыщыдгъэгъупщэ хъуну- дунейм къым, зэи имыухыж псынэ 1965 гъэрщ. «Зеикъуэ и цІыкІум хуэдэу ар къыщІож, уэрэдымрэ» «ВакІуэдэкІ» - жеlэ Хьэсэнбий. - Апхуэдэу уэрэдымрэ зэгъусэу радиегупсысри си закъуэкъым, ом и эфирым кІуат. Мис Тхьэм и шыкуркіэ сэр нэ- абы щыгъуэ сиіа гуфіэмыщі адыгэ уэрэдыжьхэр гъуэм хуэдэм си гъащіэкіэ жызыІэ зыбжанэ иджыри срипсэунт. шыІэш.

Ізу, ауз радиом щримыгъэт- Сыщытхэм, абыхэм сыщехаІауэ КъардэнгъущІ Зыра- лэжьым деж нэгъуэщІ гъамыкурэ абырэ зэхуэзат щІэ къызогъащІэ. Дунейм илъэс 60 хуэдиз япэкіэ. Абы сытетащэрэт, къыжриlащ: «Хьэсэнбий, щэрэт, ціыхум я гум фіы уэрэдыжьхэр нэхъ фагъуэ ислъхьащэрэт жызоїэ. зэрыхъум гу лъыптэркъэ, уэ пхужо!эри, ягъэ кіынкъым, нэмкіэ си уэрэд къату щыахэр гупхэм щыгъэзащіэ, зэхэсхкіэ, гузэгъэгъуэ сонэхъыбэІуэ егъэтх, псом щіалэгъуалэм къызэреб- махуиті зэрыдэкіыу, си гъэщтэным яужь ит». А псэм щІэ гуэр къилъылыжь Іущым и жыlэм, ауэ хъуэу хуожьэ. Мис апхуэкъызэрымыкІуэу ми. зэрыхъукіэ теташ икіи фіыгъуэшхуэу сигу къотетщ уэрэдусыр. Зы уэрэ- кіыж. Дяпэкіэ сщіэну сыдыжь малъхъэдис Іэмалкіэ зыхуейхэри мащіэкъыми, ебгъэтхын щхьэкіэ ахъшэ къысхузэпищэмэ, си нахъарзынэ зэрытекІуадэми, сыпщ. уэрэдыщІэ итхарэ радиом е телевиденэм къригъэтыну- жытахэмрэ езым и Іуэху ми яф Іэгъэщ Іэгъуэгъуэну гъунт лъагъуныгъэр, псом мэ, ар аранжировкэ, оркес- еплъык/эу тхыгъэм къыхэдтровкэ и пенсэ мащ эм къы- гъэщахэмрэ къыдэк у уу, хэкІыу иригъэщІын хуей абы хуэгъэза псальэхэр зэрыхъуми зэи къигъэувыlа-къым Хьэсэнбий. Ар къы-Хьэсэнбий гунэс щыхъумэ, щіехъуліэр, шэч хэмылъу, и гукъыдэжыр къэзыіэтын и гур цІыхухэм яхуэхьэлэлу, *хуэдэу къыхущІэкІмэ ди гуа*яхуэкъабзэу, фіагъыр и пэщ. нэрыгъыу дунейм зэрыте-

Куэдрэ къэхъурт мылъку

ЩОМАХУЭМ дахэу егъэ- тхым ціыхухэр щыщіэупщіэ. защІэ адыгэ уэрэдыжьхэр. «Сымытхэн слъэкІыркъы-Абыхэм ящыщ куэд, я ми, Тхьэм къысхилъхьауэ тхыдэри щІыгъужу, итхы- си Іэпкълъэпкъым хэтщи жащ, дискхэм тригъэтхащ. пщІэншэу сотхэ, жэщ-ма-Хуэфащэ дыдэу къыфlа- хуэ симыlэу солажьэ, - яж-щащ «КъБР-м щэнхабзэм- риlэрт Хьэсэнбий. - Абы, кіз щіыхь зиіз и лэжьакіуэ» си псэр хуейщи, мылъкум сыдримыгъэшэхыу адэкіз сешэ, дахагъэр согъэбакуэд, радиом, телевиде- гъуэ. Си закъуэу сыкъынэм щогу и макъамэхэр. щынэм и деж согупсысри, Ахэр зым ейми ещхь- къабзагъэ цІыхум и гум къым, езыхэм я гъэпсыкіэ илъын, хьэлэлу, адыгагъэ, хьэлэмэт, зыми хыумыгъэ- ціыхугъэ, нэмыс иізу дугъуащэ Іукіэ яіэщ. Хьэсэн- нейм утетын щхьэкіэ ап-

Гупсысэ пычыгъуэхэр: Уэрэдыр зы мэскъалщ,

- Гъащіэ къыщыбгъэщіа-кіэ щхъуэкіэплъыкіэ гуэмыхъумыщІагъэхэри мэ, япэ дыдэрауэ макъамэ - Адыгэ лъэпкъым и ма- щІэныгъэ зэзгъэгъуэтынут.

- Сигу къоуэ сабиигъуэ дызэримыlар. Зауэ зэма-

- Япэ дыдэ си уэрэдыр къыщытехьар

- ГуфІэгъуэ нэхъ ин ды-Щомахуэм уэрэдхэр жи- дэу сиlэр си уэрэдхэращ. сыпсэуа-

> РадиомкІэ, телевидегъуэт, хуэм-хуэмурэ спкъронэхъыщхьэращи, кІыжри, зы тхьэмахуэ-тхуэгугъу- дэурэ екіуэкіащи, ари гуры-

Щомахуэ Хьэсэнбий хү-

Хьэіупэ Джэбрэіил, композитор, КъБР-м и ціыхубэ артист: - Композиторымрэ

ди хъыбари зэрощІэ.

зыкэ щІэныгъэ зимыІэ, ауэ иІэщ гупым (хорым) игъэзи псэр ушэ, къыхуэмыгъэу- защІэхэри, выГэу зыгуэр зыусыр уэрэ- и гъусэу. Апхуэдэщ, псадусщ. Апхуэдэ ТэщТагъэл лъэм папщТэ, «Шыгуэлъэтнэгъэсауэ щытащ ПащІэ кІэ, къыр дзакІэр, фежьу!», Бэчмырзэрэ («Уэзы Му- «Си хэку», «Хэкум уэрэд рат») Къэжэр Индрисрэ хужыфІэ», «Уэрэдыжьхэм («ПыІэ гъуабжэ плъыфэ»). Абыхэм къапоувэ нотэр хэри. Ахъмэ́т зымыцІыхуахэу Щэлэуат («Сэрмакъ»), Уэдыжь Хъусен («ЛатІиф и артист: - 1962 гъэм щыщІэуэрэд»), Пщынокъуэ БетІал «ПшынэщІыжым и уэрэд») сымэ. Зи цІэ къисІуахэм хуэдэу уэрэдускіэ узэджэ хъуну Щомахуэ Хьэсэнбий фІэкІа зыри иджыпсту диlэкъым. Сыту ди насыпт рытщ, зэи пцlы иупсу, зыабы музыкэ щІ́эныгъэ иІамэ, абдежым къыщыувыІэ- хынукъым. Зеикъуэ Щэннутэкъым. Ар лъэпкъым и хабзэмкІэ и унэм и уна-

ар Хьэсэнбийщ. куэд итхыжащ, абыхэм я апхуэдизкіэ ахэр си гум, си тхыдэри едж, ахэр зэгъусэу псэм дохьэри. зэрихъумэным яужь итщ. Лъэпкъым зыгуэр епхамэ, дусхэм къащхьэщызыгъэкІ абы и уэрэдри и ІуэрыІуатэри зэрызэхэщар Хьэсэнбий и псэм пхокІ.

Сыхуохъуахъуэ: дэрэжэгъуэ, гукъыдэж, гуфІэгъуэ, дизкІэ vзыншагъэ! Мис а Іэнэ лъакъуиплІыр Хьэсэнбий сы- абы адыгэм тыгъэ къытхутым дежи иіэну си гуапэщ. ищіар?! Гъащіэ дахэ, узын-Зеикъуэ апхуэдэ лІы бэлыхь дяпэкій къыдэкіыну!

Мэремыкъуэ Хъусен, зыщіэль уэрэдхэмкіэ адыгэ *КъБР-мрэ* лъэпкъыр дяпэкІи дигъэvэрэджыlaкlvэ. КъШР-мрэ я цІыхубэ ар- гушхуэну! тист (2017 гъэ): - Хьэсэн- **Бжэнык** гъэзэщІар сэращи, абы сринасыпыфІэщ. Ахэр псо- (2012 гъз): - Дунейр къезыри ціэрыіуэ, лъэпкъым и гъэлынур дахагъэрщ, жеіэ дзапэ уэрэд хъуахэщ, нобэ- тхакІуэшхуэм. Сэ абы щІызягъэlу макъамэ гурыхьщ. Лъэпкъ уэрэд хъуахэм иІэ лъагъуныгъэр. Ар псэкІэ ящыщщ «Гур къоджэ», «Сэ зыхищ эу, и пкъым хэту си лъагъуныгъэр», «Лъа- къыдэк уэтеящ Щомахуэр. гъуныгъэм жаlэр къи- И адэр япэу зауэм кlуахэм «ПщІэрэ?», нэгъуэщІхэри.

Зы цІыхум жиІэн хуей лъагъуныгъэу гущІэм щизакъуэ- гъафТэращ Хьэсэнбий къауэрэдхэм Я къым Щомахуэм и Іэда- ру къезытар, пасэу ліыпіэ къыщіэкіар, абы изыгъэувар, «фызабэкъуэ» къэм

гъуащзу жыр пкъоуз унагъузм щІзгъзкъузн хуззыгъэхъуар. Анэрщ зыхуэгъэ-зари нэхъыфІу къехъулІа уэрэдхэр. уэрэдхэр. Щомахуэ Хьэсэнбий и уэрэдхэм увыпІэ щхьэхуэ щеубыд гурыщІэр псэм къыщызыгъэуш лъагъуны-

псалъэм ижь къыщ римы-

гъэхуу, Зеикъуэ дэсхэм яхэ-

гъэм. Ахэр псынэ къабзэм хуэдэу мэјущащэ, мэушкіурие, Іэпкълъэпкъым щожьгъру. Нобэ пэрыхьэту сценэм щыжа эхэм хуэдэу, абыхэм хэбгъуэтэнукъым «сэ уэ фІыуэ узолъагъу», «уэри умыбзыщІ», «си дуней», «дэ зы зыдгъэщІ» жыхуи-Іэ псалъэ тафэтелэхэр. Щомахуэм и лъагъуны-гъэм ар уи фІэщ зыщІ образ гупсысэкІэ хэлъщ, гурыщІэмрэ акъылымрэ щызэпыхьэм деж нуру къыщо-

Щомахуэ Хьэсэнбий и уэрэдхэр псэкІэ шІызыхэпщІэр абыхэм щІэлъ езым и усэ сатырхэр усыгъэм и мардэм иувэу тхащи арщ. А лъэныкъуитІыр апхуэдиз-кіэ куууэ зэхэшыпсыхьащи, уедаІуэ пэтми къыпхуэщІэркъым удэзыхьэхыр – пса-лъэхэра хьэмэрэ макъа-мэра? Ауэ аракъым нэ-хъыщхьэр, Щомахуэр зэрыуэрэдус телъыджэрщ.

къыхэзыдзэ Мыз Ахьмэд, тхакіуэ, КъБР-м щІыхь зиіэ и журналист: - Уэрэд надэ псэншэхэм уедэІуа нэужьщ уэрэд нэсым, цІыхубэм фІыуэ ялъэгъуам и уасэр папщіэ уэрэд», нэгъуэщікъыщыпщІэр. Апхуэдэу цІыхухэм гунэс ящыхъуащ Къуэдз Іэбубэчыр, пшы-Щомахуэ Хьэсэнбий и Іэнауэ, КъБР-м щІыхь зиІэ и дакъэщі экіхэм я нэхъыбэр. Уеблэмэ абыхэм ящыщ зыдзауэ, дызэроцІыху Хьэсэнкъом дзапэ уэрэд хъуауэ, бий сэрэ. Абдежым щецІыхубэм яуса фІэкІ ямыгъэжьауэ нобэр къыздэсым щІзу, Ізджэм яІурылъщ.

Хьэсэнбий ящыщкъым vнагъvэкlи дызэкlэлъокlуэ, «сытІысынщи, зы уэрэд Хьэсэнбий цІыху зэпІэзэкъыщІезгъэдзынщ» нобэ жызыlэу залымыгъиблкlэ гуэрым тепсэлъыхьу зэхэпзыгуэр зыуцІырхъхэм. А Іуэхум ар иужь щихьэр и гум, и псэм шызэрихуэм. ціыху нэсщ, зы къудамэ да- фэщіу щыщытам, и Ізнатіэр псэхупіэ къыщримытым, хэ тхьэмпэбэу къыдэжамэ, тэмэму, сыт и лъэныкъуэкІи щимыгъэжейм дежщ. Аракъызэгъэпэщауэ зэрихьащ. уэ къыщІэкІынщ Щомахуэм Щомахуэр утыку къи- Хьэсэнбий и уэрэдыщІэ си и ІэдакъэщІэкІхэр къыщІехьэу, утемыукіытыхьу адыгэ тхьэкіумэм къицырхъауэ хъуліэм и щхьэусыгъуэ нэ-уэрэдыжьхэр хужыіэнущ. ар си пшынэм къыщизмы- хъыщхьэр. И псэм къызэрикъицырхъауэ хъулІэм и щхьэусыгъуэ нэ-Хьэсэнбий адыгэ уэрэдыжь гъэкІа зэи къэхъуакъым, гъэщІымрэ и зэчиймрэ зы мэхъужри, уэрэд телъыджэ дунейм къытохьэ. Щомахуэр нэгъуэщІ уэрэ-

ЖыІапхъэщ псалъэри макъамэри зытхыу, а тlури къызэхъулІзу дэ уэрэдус хъэтІ иІэщ, ауэ езыр пцІыхумэ, и уэрэд гъэпсыкІэм куэд дызэримыІэр, абы щхьэкІэ зэчиишхуэ убгъэущыгъуазэмэ, къыумыщІэнкІэ Іэмал иІэкъым, апхуэдэлъын хуейщ. Къанэ щІазэхэщІыкІыгъуэгъуэ щымы Тэу, Щомахуэм щи. Сыт хуэдиз уэрэд екІу и ІэдакъэщІэкІхэм я макъамэри псалъэхэри зейр езыращ. А лъэныкъуэмкіэ шагъэ иІэну, и макъамэмлъагъуэ хэзышахэм ящыщу уигу къэбгъэкІыж хъунущ кіэ, псалъэ купщіафіэхэр Къэжэр Индрисрэ ДыщэкІ Залымхъанрэ.

Шэч хэмылъу, Хьэсэнбий хуэдэу зэфlэкlышхуэ зыб-БжэныкІэ Мухьэб, *публи*бий и уэрэд куэд япэу зы- *цист, УФ-м телевиденэмрэ* гъэдэлъ цІыхухэм, лъэпкъым жумарту хуэлажьэхэм щытхъу ин къалэжь, ахэр дгъэлъэпІэну, тІэтыну ди къалэнщ, зэрыбауэ хьэуам, псым, ерыскъым хуэдэу, цІыхур, лъэпкъыр сыт щыгъуи уэрэдым, макъамэм хуейщи. Псом хуэмыдэу Хьэсэнбий и уэрэд нэхъыфІу дыхьэм, гъэзэжу», «Ар уэра?», «А яхэту дэкІри, къигъэзэжа- псэм ехуэбылІэм, узыгъэпсор уэращ - уи нэхэращ», къым, Хэкум и хуитыныгъэм гупсысэм, дэрэжэгъуэ къпапщІэ псэр итащ. Анэм и озытым, зи мыхьэнэр мыкІуэдым, цІыхубэм фІыуэ ялъэгъуам хуэдэхэм.

СОМГЪУР Синэмис.

ЩОМАХУЭ Хьэсэнбий и уэрэдхэр

Си Хэку, си лъахэ, си пшыналъэ

Си Хэку, си лъахэ, си пшыналъэ, Сэ сыпхуолъыхъуэ уэрэд гуэр, Пхуэсщіу а тыгъэмкіэ зы налъэ, Пысщэну гъащІэм сэ зэгуэр.

О, Си Хэку, си лъахэ, си пшыналъэ, Си Хэку, си лъахэ, си псэ, си уэрэд.

Сэ үи джэ макъым жыжьэ сишэү Гъуэгу сытетынущ сыпсэуху. Хэкужь пшыналъэу сыщіэгушхуэм Сыдежьуунущ, псэр спытыху.

Си Хэку, сэ къыпхуизмышмэ уэрэд дахэ, Ди хабзэр сэркіэ мыіуэтэн, Пшыналъэр бгъунлъэу, си лъэпкъ дахэр Къэхъункъым сэркіэ щукіытэн.

Уэ иджыри жьы ухъуакъым, мамэ

Уэ иджыри жьы ухъуакъым, мамэ, Уи щхьэц налъэр хъуакъым уэс чэсей Сыт щІыжыпІэр жьы ухъуауэ, мамэ, Хъурэ жьы Хэку-анэр, щІыр, дунейр? Гъатхэ пасэу зи щІэщыгъуэ, дянэ, Жьы ухъуакъым уэ иджыри, мамэ.

Жьы ухъуакъым уэ иджыри, мамэ, Нэкіу дыщафэм ибэми зэлъа. Сыт щІыжыпІэр жьы ухъуауэ, мамэ, Уи Ізужь тетыхукіз щіы хъурейм. Гу щабагъэр зи фэеплъу, анэ, Жьы ухъуакъым уэ иджыри, мамэ.

Псэм и щІасэу, нэм и хъуахуэу, мамэ, Зи ІэфІыгъэр гъащІэ къару щэху, Сыт щІыжыпІэр жьы ухъуауэ, мамэ, Уи псэр Іуту цІыху дунейм тетыху? Уэ жомы і эжьы ухъуауэ, мамэ, Жьы ухъуакъым уэ иджыри, мамэ.

Лъагъуныгъэм и макъамэ

Сэ си лъагъуныгъэм и эжщ и макъамэ, Сэ си лъагъуныгъэр зым емыщхь, Сэ си лъагъуныгъэмэ и Іэгу илъу си псэр Гъатхэ пасэр сщІыгъуу сыныпхуехь.

Лъагъуныгъэм и къабзагъырщ, Гухэлъ нэхум и Іэфіагъырщ, Мы дунейр зэтезы!ыгъэр, уей. Гумрэ гумрэ я зэхуакум Псэм и Іэфі къыщызылъыхъуэр, Лъагъуныгъэм и макъамэрщ, уей.

Сэ си лъагъуныгъэри псэр зыхьэху макъ-Сэ си лъагъуныгъэр сэ сэщхьыжщ. Сэ си лъагъуныгъэм уэращ тетыр дамэу, Абы си псэр сфіэфіт уи деж нихьын.

Сэ си лъагъуныгъэри ещхьщ

зи закъуэ мазэм, Зэшу нобэ ар бэлыхым хэтщ. Гъащіэ гъусэ уиіэми, уэ гъусэншэ къабзэу, Къохъур куэдрэ дунейм ущытет.

Мы ди дунеишхуэм зэнэзэпсэу тетхэм Зы макъамэщ яІэр, зы уэрэдщ. Ауэ, шэчыгъуейкъэ, мис а дуней дыдэм Щызэблокі нэхъыбэм я мурад.

Лъагъуныгъэм, жа**і**э къигъэзэжу

Къурш щхьэ тхъуахэм махуэр щхьэдохыжри

Жэщ гупсысэр щэхуу къысхуокІуэж, Гъэ блэк ахэм ящ ыгъуа гухэлъхэм Лъагъуныгъэу си деж къагъэзэж.

Лъагъуныгъэм, жаіэ, къегъэзэжри Гумрэ гумрэ гъуэгу зэхуалъыхъуэж. Лъагъуныгъэм къигъэзэжыр пэжмэ, Мы си гъащіэм зэ къыхуеплъэкіыж.

Ежьу.

Уигу симылъми, си гугъу умыщІыжми, Уэрэд гуапэу гущІэм укъолъэт, Сыт къыщІэхъур губжэр зэхуэпщІыжми, Ар зэгужу насып бзур щилъэт?

Зи щі эщыгъуэр имыкі ыж макъамэу,

Лъагъуныгъэр гъаш о джэрпэджэжш. Ауэ ар зэ піэщіэкіам, гукъанэр Гухэщі макъкіэ гъащіэм къыподжэж.

Анэ

ЩыІэщ псалъэ гуапэ, псалъэ псом я лей -Уафэм, щІылъэм, гъатхэм я дуней, ЩыІэщ гурыфіыгъуэ, лъагъуныгъэм и псэ

Анэ - псэуныгъэр зи пщэдей.

Анэ, ди гущапіэм уэ уепщіыхь зэпытщ, Анэ, ди щхьэр тхъуами дыбгъэфІэну пфІэфІщ. Хэт щыіэн фэр нэхърэ нэхъ гумащіэ, Псэ хьэлэл зыхэлъ, нэхъ гъащіэ мащіэ?

Дапщэ фыхъурэ нысащІэ щхьэтепхъуэр Пасэу зауэ кІуам зытрихар, Нобэм къэскіэ бынхэм яхуэпэжу, Щхьэгъусэншэу зи дунейр зыхьар?

Гъатхэм къегъэщІ удзхэр, дыгъэм псэ къахелъхьэ. Гум мыпсэухуу лъагъуэ гум хуелъыхъу, Уафэм щІыр ехъумэ, хъугъэщІагъэм хо-Анэр псэ зыІутхэм уахуоплъыр.

Сыт щыіэн мы гъащіэм хуэвмыщіауэ фэ тыгъэ, Сыт иІэн мы гъащІэм фэр нэхъ ІэфІ! Фыпсэуху хьэлэлу фэ дэ дывоущийри, Быным фи псэр тыгъэ тхувощ ыж.

Сытхэр уи псэукІэ иджыпстукіэ?

Сытхэр уи псэукіэ иджыпстукіэ, Уэ нэгъуэщІым хуэпщІыжа гухэлъ? Е Іэпэгъу пщІыпауэ закъуэныгъэр

Жэщ мамырым епхьэл а уи щэху?

Уэрщ си дунейр, уэрщ си нэ-си псэр, Уэрщ си щІалэгъуэр зыпэплъар, Уэращ, уэращ си гур зым хуэмык уэу, си нэм жей къемыкіуэу, Си псэр схуэмыпсэухуу сызыщІар.

Сыт узэгупсысыр, си гугъапіэ, Уэ сыт хуэдэ бампІэ къыптеуа? УщІэс уи пэш нэщІым нэщхъей дыдэу, Уи щхьэцышхуэр ебутіыпщхьэха?

Сытхэр уи псэукіэ, си хъуэпсапіэ, Уи гупсысэм сабгынэжыпа? Е, сэ схуэдэ къабзэу, уигу сыкъэкІыу Уэрэд схуэбусыну утіыса?

Уи гум зиукІыжу, си псэ закъуэ, Сыт уи ІитІыр щІысіэщіэпхыжар? Мы дунейм текІыжми лъагъуныгъэр, Ди нэр зэтеплъам - къагъэщ ыжынщ! Ежьу

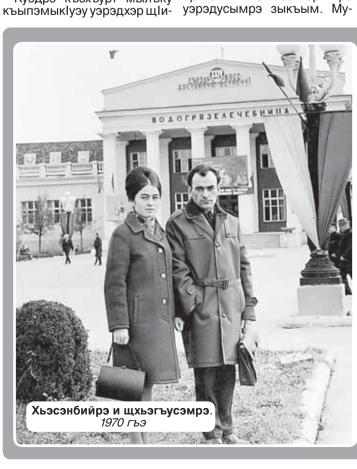
Сыт зищІысыр лъагъуныгъэр?

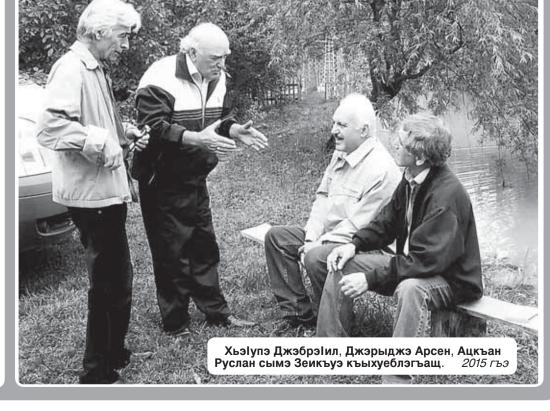
Сыт зищІысыр лъагъуныгъэр? -А жэуапым сехь, Сыт гухэлъыр щІэхъур мафІэ, Гугъэр хъуауэ кІыхь? Лъагъуныгъэм и зэ плъэгъуэр, ЖаІэ, мафІэ бзийуэ, Зэми мазэр и дахагъми, -Псынэ щІыІэу дийуэ.

Сыт зищІысыр лъагъуныгъэр? -Пщащэ тхьэ ухуд? Псэми гуми я хъуэпсапіэ Налкъут щыгъэу лыд? Лъагъуныгъэр гъатхэщ, мазэщ, Дыгъэ къуэмыхьэжщ, Ар зыхъумэм къыщыбжи эрщ: «Си псэ закъуэр уэрщ».

Сыт зищІысыр лъагъуныгъэр? Хэт ар жи эфа? Хы толъкъуну къэукъубейми Хэт пэлъэщыфа? Лъагъуныгъэр гум щигъафІэр -Пщащэр гумащ амщ, Гухэ нэпсхэр псэм фізіэфіу Нэхэм къащекІуарщ.

Сыт зищІысыр лъагъуныгъэр? Си гум мафіэ илъщ, Зы мэскъал нэхъ мыхъуми, фщІэмэ, ЖыфІэр си гухэлъщ. Лъагъуныгъэм и хуабагъым Дунейр и къарущ, Ар мыпэжмэ, си псэ закъуэ, Мафіэр щхьэ сщіэна?

радиомкіэ и отличник

хуэмыдэу анэм и быным ху-

Нартан къуажэм Щэнхабзэмкіэ и унэм жэпуэгъуэм и 6-м щекіуэкіащ УФ-ми КъБР-ми я ціыхубэ артист, театрымрэ киномрэ я актёр ТІыхъужь Алий (1917 - 1995 гътъ.) теухуа гукъэкlыж пшыхь гуапэ, ар къызэралъ-хурэ илъэси 105-рэ зэрырикъум и щіыхькіэ.

ЛЪЭПКЪЫМ и набдзэ ТІы-хъужь Алий къэзыцІыхуу, фіыуэ къэзылъагъуу щытахэр зэрымымащІэм и щыхьэту, пшыхьым цІыхушхуэ къекІуэлІащ. Абы и гъащІэмрэ гуащІэмрэ ягу къагъэкъызэхуэсахэм. кІыжаш Псалъэм папщіэ, куэдым ямыщіэнкіэ мэхъу ар Хэку псэемыблэжу зауэшхуэм зэрыхэтар. Курскэ, Орловскэ щІыналъэхэр щхьэхуит къы-щащІыжым, плІэнейрэ уІэ-гъэ хъуащ, орденхэмрэ медалхэмрэ къыхуагъэфэщащ, лІыгъэрэ хахуагъэрэ зэрызэрихьам папщіэ.

Къэбэрдей къэрал драмэ театрым къигъэзэжу ар зыгъэбжыф ТІыхъужым и джэгукіэр, и утыку итыкіэр, театрми киноми къыщигъэщіа роль хьэлэмэтхэр ціыхубэм гукъинэж ящыхъуащ. Ящыгъупщакъым Алий щыпсэуа хьэблэм, къалэм щекіуэкі жылагъуэ Іуэхухэм жыкіуэкі жылагыуа туахулам жы джэру хэлэжьыхыу, къыхуэ-ныкъуэхэм я чэнджэщэгъуу зэрыщытар. Гъядуру фіыуэ зэрыщытар: гващтэр фтыуэ зылъагъуу щыта ТІыхъужь Алий и цІыхугъэри, и макъри, и дуней тетыкІэри, и гушы-ІэкІэри, и джэгукІэри - псори зэкІужт, телъыджэт.

- ПщІэ зыхуэтщІ къуажэдэсхэ, ди хьэщіэ лъапіэхэ, жылэр дызэрыгушхуэ ТІыхъужь Алий теухуа ныщхьэбэрей пшыхыым фыкъызэрытхуеблэгъар ди гуапэщ! - жиlащ Нартан къуажэ администрацэм и Іэтащхьэ Урыс Елдар пшыхыыр къы-щызэlуихым. Республикэм и театр гъуазджэм зи цІэр къыхэна, цыхубэм ящымы-гъупщэ Тіыхъужь Алий и ціэр Щэнхабзэмкіэ унэм хуэфа-щэу зэрехьэ. Дяпэкіи пшыхь апхуэдэ ціыхухэр къыфхэ- щыіэмэ, Алий и псэр ныщ-

къэдгъэкІыжыну, дгъэлъэпІэ-

ну си гуапэщ! - Шэджэм щІыналъэм къыдитащ щэнхабзэмрэ гъуаз- ЩоджэнцІыкІу Алий и цІэр джэмрэ я ціыху ціэрыіуэ зезыхьэ Къэбэрдей къэрал куэд. Абыхэм я пашэщ ТІы- драмэ театрым и художестхъужь Алий. Республикэм и веннэ унафэщ ики и реціэр фіыкіэ зыгъэіун апхуэ- жиссёр Шыбзыхъуэ Басир дэ ціыху куэд фи щіыналъэм къызэхуэсахэм фіэхъус гуапэ дяпэкіи къихъуэну, дунейр ярихри, республикэ псор зэмамыру дыпсэуну Тхьэм жи- іэ, - захуигъэзащ пшыхьым зыпэпщі хъун щымыіэ ТіыкърихьэлІахэм КъБР-м и хъужь Алий хуэдэ ц ыху щэ-Парламентым и Президиу- джащэ я жылэм къызэрымым хэт, КПРФ-м ди республикэм щи э къудамэм и тхьэ- Іащ. И лэжьэгъум теухуа и блэк ар гурыгъуазэщи, пщ эмадэ Пащты Борис. Комму- гукъэкІыжхэм къытеувыІащ рэ нэмысрэ фиlэу адэкІи нистхэм къабгъэдэкІыу, Алий Басир. Абы жиІащ Алий и щІэблэр здэвгъэсэн, жылэр ипхъу Эммэ абы тыгъэ хуи- унагъуэм нэхърэ адыгэ те- здевгъэф эк Іуэн Тхьэм фищ!! щІащ «СССР-р илъэси 100 атрым зэман нэхъыбэ щиирокъу» фэеплъ медалыр.

къыхуигъэща Тыхъужь Алий уэрэдыжьхэр щыжигэу, зыкуэдрэ сыбгъэдэсыну къызэрысхуихуар Іэфіу сигу къинэ- фіэгъуэ Іэнэхэр екіуу ирижащ. Мы жылэм узэрыгуш- гъэкІуэкІыу къызэрыгъуэгухуэ хъун цІыху куэд къыдэ- рыкІуар. кІащи, иджыру зывузэщІыну,

Ящымыгъупщэ ТІыхъужь Алий

митетым и тхьэмадэ Текіушэ

УФ-м щіыхь зиіэ и артист. дэкіамкіэ зэрехъуапсэр жищигъэпсэхуу зэрыщытар, гу-

Хьэдрыхэ хабзэ

Европэм и чемпионым и дерс

гуапэхэр етщ!эк!ыу, абы хуэ- хъуэну си гуапэщ, - жи!ащ хьэбэ къыддэгуф!эу Тхьэм дэ ц!ыху щэджащэхэр дигу КъБР-м и Парламентым и ко- къыщ!игъэк!! Мы жылэжьым ПащІэ Бэчмырзэрэ ТІыхъужь Алийрэ фіэкіа къыдэмыкіами, къуажэм и пщіэр зыіэта, щІэгушхуэн цІыхухэщ. Нобэрей зэман гугъум къыхэхутами, Алий гушыІэ дахэ къызэригъуэтыфынум шэч хэлътэкъым. ЗэрытщІэщи, гушы эр Тхьэм и щасэщ, цІыхум гукъыдэж кърет. Алий сымэ къакІэлъыкІуащ нэхъыжьхэм пщІэ хуэзыщІ, нэхъыщІэхэм щапхъэ яхуэхъу къуажэ унафэщіхэр, щіалэ жанхэр. Тхыдэм уриплъэжмэ, ТІыхъужь Алий и ужь къина, рокъу» фэеплъ медалыр. гъакіуэу зэрыщытар, щыла- утыкур зыгъэбжьыфіэ ар-- Нартан къуажэм сыкъэ- жьэм и мызакъуэу, шахмат тист щыпкъэхэм нэхъыжьыкіуэну сыт щыгъуи сфіэфіщ. щыджэгуу, зыхилъхьэ щы фіым и фэеплъыр ящымы-Гушыіэр зи щіасэ, театрым мыізу фіэфіу щыта адыгэ гъупщэу заузэщіыну, зауэ ізфІым и фэеплъыр ящымынатіэм Іут ди щіалэхэри узыншэу Тхьэм къытхуихьыжыну! Адыгэ лъэпкъ узыншэ Тхьэм

- жиlащ Дунейпсо

Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ

Сэхъурокъуэ Хьэутий.

дищ!!

хэм, и Іыхьлыхэм, къэзыцыхуу щытахэм иджыри ягу къызэринэжар нэрылъагъуу, пшыхыым гукъэкіыж гуа-пэхэр ебэкіырт. Къэпсэльа-хэм къыхагъэщащ Алий и сурэт къудейм ущеплъкіэ, гъащіэр зыхилъхьэ щымыіэу, цІыхур фІыуэ илъагъуу, егуэпэкіыу, пщіэ хуищіу зэрыщытар и нэгум къызэрищыр. УФ-м

спектаклхэр, абыхэм я фэ-

еплъ сурэтхэр, и лэжьэгъу-

гъуазджэхэмкІэ щыхь зиіэ и лэжьакіуэ, КъБР-м и цІыхубэ артист, республикэм и Композиторхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэ, композитор ціэрыіуэ, усакіуэ **Хьэіупэ Джэбрэіил** Алий теухуа и гукъэкlыж гуапэхэм иужькlэ, зэlущlэм хэтхэм захуигъэзащ къэкlуэнур зей, ди пщэдейр зэлъыта сабийхэм гулъытэ нэхъыбэ хуащІыну, цІыкІухэм я акъылым зезыгъэужь, зыгъэгупсысэ зэјущјэхэр нэхъыбэу къызэрагъэпэщыну.

Пшыхым къыщыпсэлъащ Шэджэм районым щіыпіэ самоуправленэмкІэ и Советым и унафэщІ **Уэдыжь Хьэ**санш, КъБР-м ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм къегъэщІыліауэ лажьэ Ціыхубэ творчествэмкІэ щэнхабзэ центрым и унафэщІ, УФ-м и СурэтыщІхэм я зэгухьэныгъэм и правленэм хэт Жылэ Анатолэ, КъБР-м и цІыхубэ артистхэу Къуныжь Алимрэ Думэн Мурэдинрэ, Джылахъстэней Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ КІэрэф Мурэдинрэ щэнхабзэм и лэжьакіуэ Накуэ Сослъэнрэ, Кулиев Къайсын и цІэр зезыхьэ Балъкъэр къэрал драмэ театрым и артист Жангуразов Мэжид сымэ, нэгъуэщІхэри.

ТІыхъужьхэ я лъэпкъыр утыкум ирагъэблэгъащ. **Алий ипхъу Эммэ** пшыхьыр къызэзыгъэпэщахэмрэ абы кърихьэлІахэмрэ яхуищІащ, пшыхьыр зыгъэдэха «Вагъуэ цІыкІухэр» ан самблым адыгэ фащэ фэилъхьэгъуитІрэ тхылъхэмрэ тыгъэ яхуищІащ. Апхуэдэу ТІыхъужь лъэпкъым я нэхъыжьыфІхэу Мухьэмэд, Іэуес, Руслан, МуІэед, Асир, Лиуан, Инал сымэ пшыхым зыкърезыгъэхьэліахэм фіыщіэ къыхуащІащ, зэхыхьэм зэман хухахыу къызэрекІуэлІам, лъэпкъым и Іуэхур зэрыдаІыгъам папщІэ.

Пшыхьыр ягъэдэхащ Къурашэ Едыдж зи художественнэ унафэщІ, щапхъэу къалъыта «Вагъуэ цІыкІухэр» сабий ансамблым, «Нар-«Шэджэм псыкъелъэ-«Терчанка» ансамблхэм, Сэхъу Хьэсэн и гъэсэн пшынауэ ныбжьыщІэхэм, уэрэджыlакlуэхэу Иринэ, Аслъэн Іэсият, Хьэкъул Оксанэ, Дэгу Каринэ, Уэзрокъуэ Чэрим, Нэгумэ Фатіимэ сымэ, нэгъуэщіхэми. Щоджэнціыкіу Алий и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и артистхэм къагъэлъэгъуащ ТІыхъужь Алий джэгу хуэдэу ящІа теплъэгъуэ. Уэтэбей Руслан абы хуитха «Алий и деж» усэм пшыхьым къыщеджащ Мэкъуауэ Анетэ.

> Тхыгъэри сурэтхэри **ТЕКІУЖЬ Заретэ** *ейщ.*

КъыкІэрыхухэм къыфІахь

шык) - «ЕсэнтІыгу» (ЕсэнтІыгу) - 1:0 (1:0). Налшык. «Спартак» стадион. Жэпуэгъуэм и 8-м. ЦІыху 500 еп-

Судьяхэр: Молдаван (Краснодар), Магомедов (Мэхъэч-Туршаков (Влади-

«Спартак-Налшык»: Сиукаев, Далиев, Ольмезов, КІэдыкІуей, Лелюкаев, Ашуев (ЛІуп, 64), Хьэшыр (Топурие, 64), Масленников, Черткоев (ХъутІэ, 46), Дэхъу (Жангуразов, 82), Торосян.

«**ЕсэнтІыгу**»: Данилов, Лий (Шамилев, 32), Абдулаев (Гецольд, 64), Прозоров, Ки-Чесноков (Микаелян, перь, Уэзрокъуэ, Гирзишев, Дзауров, Тагибеков, Федоров.

Топыр дигъэкіащ: Хьэшы-Дагъуэ къыхуащіащ: Черт-

УРЫСЕЙ Федерацэм футболымкіэ и етіуанэ лигэм и Япэ гупым щекіуэкі зэхьэзэхуэм ипкъ иткІэ жэпуэгъуэм и 8-м «Спартак-Налшыкым» къригъэблэгъащ турнир таблицэм и иужьрей дыдэ увыпІэм къыщызэтеувыІа «ЕсэнтІыгур».

Джэгугъуэ блэкІам Песчанокопскэ и «Чайка»-м къыхигъэщіа ди щіалэхэр зэхьэзэхүэм и түрнир таблицэм лъэбакъуитІкІэ къыщекІуэтэхын хуей хъуат. Абы къыхэкІыу щытыкІэр зэпІэзэрыт ящІыжын мурадкіэ иджы я унэм щрагъэкіуэкі зэіущіэм текІуэныгъэ къыщахьыныр Іэмалыншагъэт.

ЗэпэщІэтыныгъэр командэхэм жыджэрагъышхуэ къамыгъэлъагъуэу щхьэlэщтаб-лэу къыщlадзащ. Урысейпсо зэпеуэм хиубыдэ зэlущlэхэм къищынэмыщауэ, щіыналъэ зэгъунэгъухэм я гупхэм зыгъэсэныгъэхэм хыхьэу зэныбжьэгъугъэ зэlущlэ куэд шІэх-шІэхыурэ зэдрагъэкіуэкі. Арати, «Спартак-Нал-шыкымрэ» «Есэнтіыгумрэ» футболистхэр зыр адрейм и джэгукІэм фІыуэ щыгъуазэщ. Апхуэдэу щыт пэтми, дэтхэнэ зы мэскъалми джэгум и екіуэкіыкіэм зэхъуэкіыныгъэшхуэхэр хилъхьэфынут - япэу бжыгъэр къызэІузыхым зэпэщІэтыныгъэм и зэхэублэкІэр зэрыхуей щытыкІэм иригъэувэфынут.

«Спартак-Налшыкыр» гупышхуэу хьэщІэхэм я гъуэм екІуэлІащ. Абы Іэнкун ищІа «ЕсэнтІыгум» и гъуащхьэтетым топыр къыхуэщтакъым, арщхьэкІэ я гъуащхьэхъумэхэм шынагъуэр лъэныкъуэкІэ ящыщ зым къыхэлъэтыкІа то-Куэд дэмыкІыў хэгъэрейхэм бжыгъэр къызэlуахыну ІэмалыфІ дыдэ яІащ. Хьэшы-

Ебгъуанэ дакъикъэр екІуэ-

рыр штрафнойм щихьэм къыпэува есэнтІыгудэсхэм я гъуащхьэхъумэхэм топыр ящхьэпридзри командэм къыдыхэтхэм я лъэныкъуэмкІэ ар къыхитащ. Ауэ иджы щытыкіэр зи нэіэ щіэт есэнтіыгудэсхэм я гъуащхьэтет Даниловым, гугъущэ емыхьыу, ебгъэрыкІуэныгъэр къызэпи

Я унэ щыІэу зэхьэзэхуэм щынэхъ лъэрымыхь командэм къыхигъащІэ зэрымы хъунур къызыгурыІуэ налшыкдэсхэм зэlущlэм и япэ сыхьэт ныкъуэр нэблэгъауэ бжьыпэр яубыдыпащ. ДжэгупІэ губгъуэм и кум къыщригъажьэри Къэбэрдей-Балъкъэрым и футбол гуп нэхъыщхьэм ебгъэрыкІуэныгъэ лъэщ зэхиублащ. Абы хэту штрафнойм щихьэм топыр къызы-Іэрыхьа Хьэшыр Алан гъуащхьэхъумэхэм Іэзэу къапекіуэкіри гъуэм еуащ. Гъуащмепеныпп сажыжеп мытетсах дыхьэ топыр Даниловым къыхуегъэгъэзакъым - 1:0.

Япэ зэрищам зи лъэр жан «Спартак-НалшыкъищІа кым» и текъузэныгъэр нэхъ жыджэрыж къэхъуащ. Апхуэдэу плыщірэ езанэ дакъикъэр екlуэкlыу «ЕсэнтІыгум» и гъуащхьэтетым и сэмэгурабгъу лъэныкъуэмкІэ гъуэм екІуэла Ашуевым бжыгъэр игъэбагъуэным зымащіэщ иіэжар. Топым щеуэм Мурад гъуащхьэхъумэхэр зэран къыхуэхъуащ икІи абы и зэранкІэ къаруушхуэ зыхимылъхьэфа топыр гъуащхьэтетым къищтащ.

Загъэпсэхуу къихьэжа нэужь, «Есэнтіыгум» и футболистхэр ипэкіэ кіуэтащ. Апхуэдэ ебгъэрыкІуэныгъэхэм ІуагъэкІуэтыну яхузэфІэкІащ. пым Сиукаевым ерагъыущ къызэрыригъэгъэзар.

Куэд дэмыкІыу «Спартак-Налшыкым» къыхита угло-

ехъулІэныгъэкІэ иухызымащІэщ иІэжар. Штрафнойм ит Ашуевым и щхьэм Даниловым топыр къытрихащ икІи и командэр къригъэлащ. КъыкІэлъыкІуэ дакъикъэм ди щалэхэр аргуэру гупышхуэм хьэщ эхэм я штрафнойм екІуэлІащ. Хьэшырым къыхита топым зымащі жі экі экі нэсакъым гъуащхьэтетым хуэзанщІэу къыщыхута

Джэгум хуахаха зэман нэхъыщхьэр иухыным дакъикъипщІ нэхъыбэ къэмынэжауэ «Спартак-Налшыкым» и ебгъэрыкіўэныгъэхэм ящыщ зыр къызэригъэпэщащ. Губгъуэм и кум Далиевым къритыкіа топыр къыщигъэувыіэм ЛІупыр джэлащ, ЕбгъэрыкІуэныгъэм къыпызыщэ Топурие щхьэкІэ зэуа топыр «ЕсэнтІыгум» и гъуащхьэтетым къиубыдащ.

Зэlущіэм и иужьрей дакъикъэхэм тепщэныгъэр зыубыда хэгъэрейхэр зэкІэлъхьэужьу зыбжанэрэ есэнтІыгудэсхэм я гъуэм еуащ. ХъутІэм, Хьэшырым, Ашуевым, Дэхъум я ебгъэрыкІуэныгъэхэр хьэщІэхэм я гъуащхьэхъумэ хэм къызэпаудырт е а ма-

хуэм лэжьыгъэшхуэ зи пщэм къыдэхуа Даниловым топыр

къыщтэрт. Псом нэхъыщхьэращи зи чэзу очкоищыр зыІэрызыгъэхьа налшыкдэсхэр зэхьэзэхуэм и турнир таблицэм и ебланэ увыпІэм къыдэкІуэтеижащ. Иджыри зэ зыкъа-Іэтыжмэ, гуп нэхъыфіхэм

яхэхуэнущ. Епщыкіутіанэ джэгугъуэм и адрей зэlущlэхэм мыпхуэдэ бжыгъэхэр къари-«Биолог-НовокукІуащ: (Прогресс) - СКА банск» (Дон Іус Ростов) - 4:1, «Алания-2» (Владикавказ) - «Черноморец» (Новоросийск) -0:1, «Дружба» (Майкъуапэ) -«Легион» (Мэхъэчкъалэ) -1:0, «Мэшыкъуэ КМВ» (Псыхуабэ) - «Форте» (Та-ганрог) - 0:1, «Кубань-Хол-динг» (Павлоская) - «Дина-мо» (Ставрополь) - 1:2, «Ротор» (Волгоград) - «Чайка»

(Песчанокопскэ) - 0:0. КъыкІэлъыкІуэ джэгугъуэр «Спартак-Налшыкым» Таганрог щригъэкlуэкlынущ. Жэпуэгъуэм и 15-м ди щІалэхэр ІущІэнущ «Форте»-м.

ЖЫЛАСЭ Замир.

Урысей Федерацэм футболымкіэ и етіуанэ лигэм и Япэ гупым щекіуэкі зэхьэзэхуэм и турнир таблицэ						
Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ФІ.	T.	Ο.
1. «Чайка» 2. «Ротор» 3. «Биолог-Новокубанск» 4. «Черноморец» 5. «Кубань Холдинг» 6. «Форте» 7. «Спартак-Налшык» 8. СКА 9. «Мэшыкъуэ-КМВ» 10. «Дружба» 11. «Динамо» Ст. 12. «Легион» 13. «Алания-2» 14. «Есэнтыгу»	12 12 12 11 12 12 12 12 12 12 12 12 12 1	8 7 7 7 7 5 5 4 3 2 1 1	3 3 3 0 4 3 5 4 3 5 3 3 2	1 2 2 1 5 3 4 3 5 6 5 7 8 9	18 - 3 24 - 10 19 - 11 16 - 8 18 - 19 16 - 12 22 - 18 13 - 13 14 - 17 13 - 15 11 - 15 7 - 20 8 - 25 5 - 18	27 24 24 21 19 18 17 13 12 11 6 6 5

Сом мелуани 8-м щІигъу

Урысей ФСБ-м и управлензу КъБР-м щы-Іэм и лэжьакіуэхэм экономикэ щіэпхъаджагъэхэм япэшіэтынымкіэ іуэхухэр щрагъэкіуэкіым къыщіагъэщащ КъБР-м и Дзэлыкъуэ районым ЕгъэджэныгъэмкІэ и управленэмрэ Еджапіэхэм бухгалтер учётымкіэ и центрымрэ я унафэщіхэм, хабзэм ебакъуэу хьэрычэтыщІэ Іуэхум, хьэпшыпхэр щэнымрэ Іуэхутхьэбзэхэр яхуэщІэнымрэ зэрызыпащ ар, налог органым зыщрамы-

2015 - 2020 гъэхэм абыхэм къызэрагъэпэщащ КъБР-м и Дзэлыкъуэ районым и еджапІэхэм ерыскъыхэкІхэр хурагъэшэныр, школхэм я унафэщіхэм, апхуэдэуи я нэіэм щіэт фирмэ зыбжанэм иращІылІа зэгурыІуэныгъэхэмрэ тету.

Ялэжьа хабзэншагъэмкІэ шэч зыхуащІхэм зыІэрагъэхьащ сом мелуани 8-м щІигъу. Урысей МВД-м Дзэлыкъуэ районымкІэ и къудамэм уголовнэ Іуэху къиІэтащ.

УАРДЭ Женя.

«Санкцэ текъузэныгъэ гуащІэхэм емылъытауэ Хэкум и агропромышленнэ комплексыр Урысейм и экономикэр ипэкІэ зыгъэкІvатэ Іэмэпсымэщ», - щыжи ащ бюджет политикэм и щытепсэлъыхьа Федерацэмкіэ Советым и зэ**јущ**јэм «Урысейм и Мэкъумэш банкым» и правленэм и унафэщІ Листов Борис. Абы къызэрыхигъэщамкІэ, къуажэдэсхэм нэхъ щІэгъэкъуэн уазэрыхуэхъуфыну Іэмэпсымэр дэчых щІигъу хухихащ. КъищынэмыщІауэ. зиІэ кредит етынырщ.

«КРЕДИТЫМ и лимитыр зэрыхагъэхъуам и фІыгъэкІэ дэчых зиІэ Іуэхутхьэбзэхэр агрохолдингышхуэхэми фермерхэми я дежкІэ нэхъ ІэтыгъуафІэ хъуащ. Мы гъэм «Урысейм и Мэкъумэш банкым» агропромышленнэ комплексым дэчых иІэу яхуиутІыпщ кредитыр процент 21-кІэ хэхъуащ - сом мелард 491-м нэблагъэ. Абыхэм ящыщу процент 22-р бизнес мащІэмрэ курытымрэ ирата дэчых зиІэ кредитщ», - къыхигъэщащ Банкым и унафэщІым.

КъызэщІэпкъуэжмэ, нэгъабэрей мэкъумэшхэкІым нэхърэ проценти 2,2-кІэ нэхъыбэщ, хьэдзэ зытет къэкІыгъэу тонн мелуани 140-м щІигъу къытрахащ, ар илэ илъэсым процент 36-кІэ йофІэкІ. Производствэ лъагэм и фІыгъэкІэ къэралым къигъэсэбэпыным къищынэмыщІауэ, экспортми хагъэхъуэну Іэмал щыІэщ.

ФедерацэмкІэ Советым и спикер Матвиенкэ Валентинэ Листов Борис и деж щыщІэупщІащ агрохолдингышхуэхэм ику иту яІэ хэхъуэмкІэ. «Процент 20-м нэблагъэ, ауэ дэтхэнэ ІуэхущІапІэми щызэщхьэщокі», - жиїащ «Мэкъумэш банкым» и унафэщІым.

Листовыр шхьэхуэу къытеувы ащ къуажэ щІыналъэхэм я дэІэпыкъуныгъэм. 2022 гъэм а унэтІыныгъэм къэралым сом мелард 50-м

Агропромышленнэ комплексым зегъзужьыныр

унафэ къащтащ къуажэ ипотекэ программэм піалъэ имыіэу лэжьэ-

ягъэнэхъапэ

«А программэм зэрыщыпашэм къыхэкІыу, «Урысейм и Мэкъумэш банкыр» дэІэпыкъуэгъу хуэхъуащ унагъуэ мин 75-м я псэукіэр ирагъэфІэкІуэну, псори зэхэту сом меларди 148-рэ иратри», - къыхэщащ Листовым и къэпсэлъэныгъэм. Абы жиІащ АПК-м зегъэужьыныр, Хэкум и генетикэмрэ селекцэмрэ егъэфіэкіуэныр Іэнатіэм и къалэн нэхъыщхьэу зэрыщытыр. Мэкъумэш банкыр, нэхъапэми хуэдэу, АПК-м дэІэпыкъунущ.

И къэпсэлъэныгъэм и кІэухыу Матвиенкэ Валентинэ къыхигъэщащ иджырей щытыкІэм Мэкъумэш банкым увыпІэшхуэ зэрыщиубыдыр: «Жэуаплыныгъэшхуэ зыпылъ унэтІыныгъэм фытетщ. КІэрывмыгъэху».

Урысей Федерацэм и мэкъумэшпромышленнэ ІэнатІэм епха ІуэхущІапІэхэм кредит-финанс Іуэхутхьэбзэ яхуэщІэнымкІэ лъабжьэ быдэщ «Урысейм и Мэкъумэшбанк» АО-р. Ар къызэрагъэпэщащ 2000 гъэм икІи нобэ къалъытэ АПК-м и кредитор нэхъыщхьэу. «Урысейм и Мэкъумэш банкыр» ди къэралым щылажьэхэм ящыщу нэхъ лъэщхэм, зи Іуэхүхэр зэпіэзэрытхэм, мылъку хъарзыни зыбгъэдэлъ нэхъ банкышхүэхэм хабжэ.

КЪЭХЪУН Бэч.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

чемпион Къалмыкъ Мухьэмэд.

тын, сакъын зэрыхуейм теухуауэ.

гъуэгум зэрыщызекІуэ хабзэхэм те-

лексым.

Редколлегием хэтхэр: ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщІ-Къаншокъуэ редактор). Эллэ (жэуап зыхь секретарь), **Къардэн Маритэ**, Къумахуэ Аслъэн, щІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ

Къалмыкъ Мухьэмэд спортсмен Къэрал автоинспекцэм и лэжьакіуэхэмрэ спортсмен ціэрыіуэхэмрэ ныбжьыщІэхэр къыхуриджащ зэпІэныбжьыщІэхэм щахуэзащ «Крисзэрытыныгъэм: «Сыт хуэдэ ехъулІэталл» сабий-ныбжьыщІэ спорт компныгъэми и къежьапІэр хьэл-щэнырщ. Ар щыпхэлъын хуейр спорт залым и закъуэкъым, атІэ гъуэгум фыщытеткІи ІУЭХУ гуапэм кърихьэліащ Европэм хабзэ фхэлъыпхъэщ, лъэсрыкіуэм тхэквондомкІэ и чемпион, кикбоксинигъэзэщ апхъэм хуэвгъасэ фи ныбгымкІэ спортым и мастер, нобэми жьэгъухэр, классэгъухэр, нэхъыщІэ утыкум ит, HardcoreFighting лигэм и цыкіухэр!», - жиіащ абы. Ар спортсмен ныбжьыщІэхэм ехъуэхъуащ Къэрал автоинспекцэм и лэжьакlуэехъулІэныгъэ яІэну, я гъуэгухэр шынахэр балигъ мыхъуахэм епсэлъащ гъуэншэу щытыну

БАХЪСЭН Азэмэт.

ТЕЛЕФОНХЭР:

редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

Къыдэзыгъэкіхэмрэ редакцэмрэ я хэщіапіэр: 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіыналъэ Іуэхущіапіэм ятхащ ПИ № ТУ07-00117-м щІэту.

> Индексыр П 5894 Тиражыр 1.736 Заказыр №2053

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаіэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкіэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту

шыткъым

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщіэныгъэхэмкіэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10

мы къыдэкіыгъуэм ЕЛЭЖЬАХЭЩ:

жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Дыщэкі Соня, корректорхэу Инэрокъуэ Азэмэт (1, 2-нэ нап.), Нэужьокъуэ Заирэ *(3, 4-нэ нап.)*.

КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящіащ Дол Маринэ, Мэлбахъуэ Ан-

Сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.

357600, Ставрополь край, Есэнтіыгу къалэ. Никольскэ уэрам, 5-А

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі.